

A palesztin államiság kérdőjelei az „arab tavasz” fényében

Question marks of the Palestinian statehood in the light of the “Arab spring”

Jelige: KHP 908

Kézirat lezárása: 2012. november 11.

Tartalomjegyzék

BEVEZETÉS.....	1
1. KÉT ÁLLAM A 67-ES HATÁROK ALAPJÁN?	3
1.1. Palesztin állam?.....	10
1. A PALESZTIN ÉS IZRAELI BELPOLITIKA	16
2.1. A palesztinok	16
2.2. Az izraeliek	21
3. NEMZETKÖZI FOGADTATÁS	26
3.1. Franciaország	26
3.2. Egyesült Királyság.....	27
3.3. Egyesült Államok.....	28
3.4. Oroszország.....	31
3.5. Kína	31
3.6. Az arab világ	32
3.7. Törökország.....	35
4 Az ENSZ szavazás és következményei	37
KONKLÚZIÓ	41
Irodalomjegyzék.....	44

Ábrajegyzék

1. ábra: Kelet-Jeruzsálem területének izraeli felosztási terve	10
--	----

BEVEZETÉS

2010 decemberében Tunéziából elindult egy hullám, amely felforgatta az egész világot, olyan évtizedek óta regnáló diktátorok buktak meg, akiknek a hatalmát a nemzetközi közvélemény megingathatatlannak hitt. Megbukott Hoszni Mubarak és Muammer Khadafi, polgárháború dúl Szíriában. Meglepő módon, a Palesztin területeken nem történtek, ilyen gyökeres változások, de az „arab tavasz” eseményei természetesen itt is éreztették a határait és az új helyzetre adott palesztin válaszok se maradtak el.

Mahmúd Abbász 2011. szeptember 23-án átadta Ban Ki Munnak a palesztin állam tagfelvételéről szóló kérelmet, hogy Dél-Szudán után Palesztina legyen az ENSZ legújabb tagja. Ez a lépés és lehetséges következményei alapjaiban változtathatják meg a tárgyalások eddigi menetét. A beadvány az „arab tavasz” eseményei közben újra a palesztin-izraeli konfliktusra irányította a világ figyelmét. A palesztin-izraeli kérdés fontosságát két tényező is befolyásolja: a terület geopolitikai elhelyezkedése és ezzel összefüggően a konfliktus megoldásának térségbeli stabilizációs szerepe mellett, a nyugati világ történelmi, hagyományokon alapuló kötődése a térséghez, illetve magához a konfliktushoz. Az ENSZ szavazás és a körülötte kialakult helyzet jól beleillik a palesztin (arab)- izraeli konfliktus az ENSZ-szel csaknem egyidős történetébe. A két oldal „csak” abban ért egyet, hogy tárgyalni kell, hogy meg kell egyezni, de ennek módjában már nem.¹

Az elmúlt években úgy tűnt, hogy a zátonyra futott oslói békefolyamat, nem csak egy egyszeri kudarc, hanem magának a békefolyamatnak a leállásához is vezetett. Bár az elvi nyilatkozatban Izrael és a Palesztin Felszabadítási Szervezet kölcsönösen elismerték egymást, ez nem vált a tartós béke alapjává. Sokak álmát egy palesztin állam megszületését sem hozták el a létrejött megállapodások, de a palesztinok önrendelkezéshez való joga megkérdőjelezhetlenné vált. (Paragi [2010]) Mahmúd Abbász kérelme, bár inkább szimbolikus lépés, mégis új szint vitt az évek óta megfeneklett tárgyalásokba, amelyek a palesztinok számára csak részleges eredményeket hoztak (a palesztin területek egy kis részén autonómiát kaptak, felállt a Palesztin Hatóság), miközben az izraeli települések építését is csak szüneteltetni tudták, megállítani nem. A palesztin entitás esetlegesen kibővülő

¹ Például az is egy ütközőpont a palesztinok és izraeliek között, hogy Izrael inkább bilaterális tárgyalásokat akar (nem akarják, hogy bárki is külföldről nyomást gyakoroljon rájuk), míg a palesztinok a nemzetközi színpadra kívánják helyezni a tárgyalásokat (pontosan a nemzetközi nyomás gyakorlás érdekében). Lényegében ez az eltérő gondolkodás az alapja a dolgotban tárgyalt helyzetnek.

(főleg jogi) lehetőségei, az erőviszonyokat nem, de a palesztinok tárgyalási pozícióját megerősítheti.

Dolgozatom célja, hogy bemutassam, mi vezetett ahhoz, hogy Abbász benyújtsa a tagfelvételi kérelmet, milyen hatásai voltak az „arab tavasznak” az eseményekre, milyen fogadtatása volt Abbász törekvésének, valamint az ENSZ szavazás lehetséges következményeit. Illetve, hogy a nemzetközi jog szerint vajon létezik-e jelenleg palesztin állam vagy sem. Ugyanis az ENSZ szavazás ezt a kérdést közvetlen nem érinti.

Az első fejezetben bemutatom a kétállamos megoldás alternatíváit és legfőbb problémáját, a határok meghúzásának kérdését, valamint, hogy mi vezetett az ENSZ tagfelvételi kérelem benyújtásáig, és hogy egy esetlegesen létrejövő palesztin állam mennyire felel meg az államiság kritériumainak. A második fejezetben a palesztin és izraeli belpolitika belső viszonyait elemzem, amelyre az „arab tavasz” óriási hatással volt. Itt kitérek a Fatah-Hamász szembenállásra az általuk aláírt kiegyezés életképtelenségére. Az izraeli belpolitikát is megvizsgálom különös tekintettel Benjámín Netanjahu előző kormányzása és a mostani között fennálló különbségekre, valamint a januári előrehozott választások esetleges következményeire is kitérek. Az ENSZ szavazás és a két oldalon belüli frakciók erre adott válaszával is foglalkozom ebben a fejezetben. A harmadik fejezetben az „arab tavasz” által felforgatott Közel-Kelet hatásait vizsgálom meg a palesztin-izraeli konfliktusra vetítve, valamint a palesztin belpolitikára. Illetve Abbász kérelmének nemzetközi fogadtatását is megvizsgálom, az ENSZ Biztonsági Tanácsának állandó tagjainak a kérdésre adott válaszai mozgatórugóinak és ezen válaszok következményeinek a feltárásával. A következő fejezetben bővebben megvizsgálom az ENSZ szavazás kérdését, valamint hogy a szavazás kimenetele egyáltalán befolyásolja-e és ha igen mennyiben a palesztin államiságot? A záró fejezetben bemutatom, hogy bár a szavak szintjén mindkét oldálnak a konfliktus rendezése az egyik legfontosabb célja, mégis mekkora a realitása a békének a két oldal között, van-e szándék a kompromisszumok útján történő békekötésnek a jelenlegi helyzetben. Miközben az idő előrehaladtával a konfliktus egyre nehezebben kezelhető, elég csak az iszlám fundamentalizmus terjedésére, vagy az izraeli radikális telepések térnyerésére gondolni.

1. KÉT ÁLLAM A 67-ES HATÁROK ALAPJÁN?

A palesztin izraeli konfliktus kirobbanása óta lényegében végig a kétállamos megoldás szerepelt csak a napirenden.² Mégis ez a megoldás rengeteg problémát vet fel: a két állam határainak kijelölése kérdésén, a ciszjordániai izraeli telepések helyzetén, a vízkészletek megosztásán és a jövőbeni palesztin állam hadseregének létén keresztül egészen Jeruzsálem helyzetéig.

A kétállamos megoldás által felvetett problémák illetve dilemmák feloldására több megoldási javaslat is született. Egy részről létezik egy olyan álláspont, amely az arabok áttelepítésével számol (akár Jordániába, vagy a Sínai-félszigetre), ezzel megmaradna Izrael zsidó identitása és nem kéne feladni az állam demokratikus jellegét sem, miközben a teljes Jordán folyótól keletre eső terület is a kezében maradna. Ezek a hangok, amelyek a palesztinok transzferjét sürgetik a Jordán-folyótól nyugatra fekvő összes területről, bizonyos szakértői körökben is támogatásra találtak. Benny Morris egy vele készült interjújában kifejtette, hogy jelenleg nem tartja elképzelhetőnek a palesztinok kiutasítását, de a jövőben igen. „...De kész vagyok azt mondani, hogy más körülmények, apokaliptikus körülmények között, amelyek akár öt-tíz éven belül is megvalósulhatnak, látom az esélyét a kiutasításnak...”³ Az interjújában bár kiállt a kétállamos megoldás mellett, a véleménye szerint a palesztinok ebbe nem tudnának beletörődni, ezért mindenestre be kell őket zárni, ezt szolgálja a létrejövő biztonsági fal is. (Shavit [2004])

Egy másik megoldási mód az lenne, ha a nyugati-parti palesztinok is megkapnák a teljes jogú izraeli állampolgárságot. Ezzel a megoldással óhatatlanul elveszítené Izrael a zsidó jellegét. Ennek a jelenlegi izraeli politikai helyzetben nincs semmilyen realitása, az izraeli közvélemény sem támogatja.

Egy harmadik megoldási módot mutatott be Sari Nusseibeh a könyvében (Nusseibeh [2011]). Ő az egyállamos megoldásban gondolkodik, az általa felvázolt államban a palesztinok csak részleges állampolgársággal rendelkeznének. Ez a megoldás, illetve az ehhez vezető indokok kicsit bővebb magyarázatra szorulnak. Abból az alaphelyzetből indul ki, hogy az izraeliek ragaszkodnak az állam zsidó voltához, miközben a palesztinok számára a teljes jogú állampolgársággal szemben sokkal fontosabb az életfeltételeik javítása. Az

² Elég csak 1947-es ENSZ felosztási tervre gondolni. Természetesen az arab-izraeli háborúk sorának kezdetén mindkét oldal egy (tisztán arab, vagy tisztán zsidó) államban gondolkodott és ma is vannak olyan hangok, melyek a másik fél az egész területről való eltávolítását tűzték ki céljuknak.

³ Morris az interjújában az apokaliptikus helyzetet arra értette, hogy ha környező országoknak atomfegyvere lenne, esetleg megindulna egy arab támadás Izrael ellen.

érvelése alapja, hogy a kérdést mindenki, vallási, nemzeti, ideológiai vagy akár civilizációs alapon vizsgálja és elfelejtjük az egyszerű embereket. Szerinte az általános emberi értékek, mentén meg lehetne egyezni és békésen egymás mellett élni.

Ez az érvelés pont a realitásokkal nem néz szembe, azzal, hogy az emberek többsége, mindkét oldalon, a hosszú, évtizedes konfliktus során belemerevedett a szerepébe. Mindkét oldalon megvannak az előítéletek a másikkal szemben, se a több évtizedes menekült státuszról visszatérők, se pedig a nyugati parti palesztinok, akik az izraeli megszállás elszenvetői, nem tudnának az egyik napról a másikra egy egységes, koherens államban élni az izraeliekkel. Mindezek mellett egy ilyen államban mindkét „ország” radikális csoportjai is elszabadulnának, ami akár egy polgárháborús helyzetet is eredményezhet. A részleges állampolgárság ötlete önmagában is konfliktusforrás, az egyértelműnek látszik, hogy egy ilyen megoldás szükségképpen nem lehet végleges, előbb vagy utóbb a palesztinoknak is egyenjogú állampolgárrá kell válniuk, az önrendelkezési jogukat gyakorolniuk kell (főleg ha azt is figyelembe vesszük, hogy ebben az államban ők lennének a többség).

Egy negyedik megoldási mód az lehet, hogy a jelenlegi palesztin területek Jordániához csatlakoznak (a Gázai övezet esetleg Egyiptomhoz) ezzel lényegében az 1967 előtti állapotok jönnének létre. Ennek a tervnek a megvalósítását nehezíti - a kétállamos megoldás esetében is felmerülő problémákon felül - a jordániai helyzet is. A lakosság több mint fele palesztin, de politikailag alulreprezentáltak, ami jelenleg is konfliktusforrás az államban. Az „arab tavasz” folyamán a monarchiák viszonylag stabilak maradtak, de kérdéses hogy, mennyiben fog megváltozni a jordániai politikai rendszer, illetve a jelenleg elkerülhetetlennek tűnő változások békésen végbe tudnak menni, esetleg egy polgárháborúba sodródik az ország. A mai eseményeket figyelembe véve egyértelmű, hogy jelenleg ez a megoldás, nem valódi lehetőség.

A fentiekből jól látszik, hogy az egyállamos megoldási módok is rengeteg problémát vetnek fel, a legfőbb probléma, hogy egy ilyen hosszú konfliktus után irreális elképzelés, hogy a két fél békésen együtt tudnának élni egy közös államban. Az alábbiakban a kétállamos megoldás fő nehézségét, a palesztin állam megszületésének legfőbb problémáját, a leendő határok meghúzásának kérdését járrom körül.

Azt már Bibó István is egyértelműen látta, hogy az 1967-es határoknak kell az alapot jelenteniük a békéhez. „Bármily nehéz is tehát, a győztes izraelieknek el kellene jutniuk annak felismeréséhez, hogy a győzelem legfőbb és legigazibb eredménye éppen annak a ha-

tárnak a legitimé válása, melyet a háború diadalmasan »túlhaladni« látszott. Ha tehát engedik, sőt erősítik azt az ellenkező irányú folyamatot, mely az 1967 előtti határ legitimitását lassan felmorzsolja, ezzel talán ezúttal ők engednek veszendőbe menni egy valószínűleg soha többé vissza nem térő kedvező lehetőséget államuk megszilárdítására. ... A legitimé vált 1967 előtti határokon elképzelhetők korrekciók, de nem a győzelem jegyében, hanem olyan kétoldalú kölcsönös engedmények formájában, melyek nem csökkentik, hanem erősítik e határ legitimitását.” (Bibó [1990] 640.o.)

Úgy tűnik, hogy az izraeli vezetés nem így látja ezt a kérdést. Ők sokkal inkább a békét „materiális” oldalról közelítik meg, ahogyan a későbbiekben kifejtem, ellenőrzőpontokat, válaszfalakat hoznak létre, a stratégiai pontok ellenőrzését és teljes katonai fölényt tartják a béke kulcsának, miközben szemet hunynak, sőt sok esetben támogatják a telepek létrehozását Ciszjordániában.⁴ Amennyiben Izrael békét akar kötni a palesztinokkal, akkor mindenképpen kétséges ez a megközelítés.⁵ Egy rossz körülmények között élő ember, aki folyamatosan találkozik az izraeli katonákkal, akik sokban nehezítik az életét, természetes, hogy radikálisabb irányba fordul. Mégis az elmúlt években egyértelműen csökkent a terrorakciók száma, ezt sokan a biztonsági falnak tudják be, ami igazolja a jelenlegi politika helyességét. Ennek ellenére ez hosszú távon nem vezethet eredményre, hiszen csupán erővel nem lehet eredményeket elérni feltéve, hogy Izrael (ahogyan sokan előszeretettel nevezik) valóban a Közel-Kelet egyetlen igazi demokráciája. Az izraeli vezetésnek sokkal inkább az lenne az érdeke, hogy gyorsan megegyezésre jusson a palesztinokkal a határok kérdésében, de legalább is javítsa az életkörülményeiket. Hiszen ha felváltaná azt a palesztin percepciót, hogy izraeli megaláztatásnak vannak kitéve és csak a földjük elrablása érdekli őket, az, hogy az életfeltételeik javulnak, könnyebbé válik a közlekedés és az IDF az izraeli telepések akcióival is ugyanolyan határozottsággal lépnének fel, mint a palesztinokkal szemben, akkor a radikális megoldások és így a szélsőséges szervezetek is sokat veszítenének a vonzerejükből.⁶ Jelenleg a palesztinok benyomásait az izraeli szándékokról jól tükrözik a közvélemény kutatások. Egy 2011 tavaszán közzétett közvélemény kutatás szerint a válaszadók 60 százaléka szerint az izraeliek hosszú távú célja az egész Jordánfolyótól nyugatra eső területre kiterjeszteni az államukat, ahonnan a palesztinokat kiűz-

⁴ Ez a szemléletmód következhet abból, hogy az izraeli vezetés legtöbb emberének komoly katonai múltja van és maga a társadalom is erősen militarizált

⁵ Persze itt is felmerül a kérdés, hogy mi volt előbb a palesztin erőszak, amire jött az izraeli elnyomás, vagy az izraeli elnyomás, amire jött válaszul a palesztin erőszak. Mégis Izrael akkora erőfölényben van, hogy valós lépéseket csak ő tehet.

⁶ Az itt felvázolt gondolatmenet valóban rózsaszín képet fest, de hogy valódi változást érzünk el a palesztinok szemléletmódjában, ami a hosszú távú béke alapja, az izraeli politikának gyökeresen meg kell változnia.

nék. A válaszadók 21 százaléka vélte úgy, hogy az izraeliek a palesztin területeket magukhoz akarják csatolni, ahol megtagadnák a politikai jogokat a palesztinoktól és mindössze 17 százalék mondta azt, hogy az izraeliek célja a biztonságuk szavatolása és a kivonulás egész Ciszjordániából. Ugyanebben a közvélemény kutatásból az is kiderült, hogy a megkérdezett palesztinok 70 százaléka fél attól, hogy a mindennapi életükben őt, vagy a családtagjait izraeliek fogják bántalmazni vagy a földjüket elkobozzák, esetleg a házukat lerombolják. (PSR [2011])

Amennyiben úgy tekintünk a kérdésre, mint egy felkelésre, a nemzetközi tapasztalatok azt mutatják, hogy azok nyerték meg az ilyen konfliktusokat, akik a katonai erő mellett széles politikai háttérrel, a lakosság támogatásával rendelkeztek. Galula szerint a felkelőkkel vívott sikeres harc egyik fontos eleme a lakosság támogatásának megszerzése, ehhez a propaganda mellett olyan reformokra is szükség van, amelyeket a lakosság kíván. Emellett kiemeli, hogy: „a lakosságot nem szabad ellenségként kezelni”. (Galula [1964])

Ezzel szemben, ahogyan Rostoványi Zsolt is kiemeli, a nyugaton és Izraelben terrorszervezetként számon tartott Hamász teszi ezt, „kiterjedt szociális tevékenységet végez” ezzel javítva a palesztinok életkörülményeit. (Rostoványi [2004]) Ez, az izraeli megszállás mindennapi valósága és az izraeli politika manőverei⁷ együttesen azt eredményezi, hogy egyre több támogatója lesz a Hamásznak, és ezzel együtt a radikális megoldásoknak, ami a kétállamos megoldást is ellehetetlenítheti, még akkor is, ha már az Izraeliek szeretnék azt.

Farsakh szerint már az megölte az esélyét egy életképes, szuverén palesztin állam létrehozásának, hogy a palesztin területek lényegében több részre szakadtak az izraeli ellenőrzőpontok miatt. A helyzetet tovább súlyosbította a két oldal közötti és a két oldalon belüli megosztottsága (például a gázai háború, vagy a Fatah és a Hamász közötti megosztottság), valamint az, hogy a 2003-as „útítervet”, ami a konfliktus egyetlen megoldásaként a kétállamos megoldást fogadta el, egyik fél sem teljesítette. (Farsakh [2011])

A ciszjordániai területek egy részének (vagy egészének) izraeli ellenőrzés alatt tartása mellett általában kétféle érvelést használnak. Az elsőt általában a legradikálisabb zsidók (ez a kör gyakorlatilag megegyezik a ciszjordániai telepésekkel és támogatóikkal) használják. Ők történelmi okokra hivatkoznak: az egykori zsidó államnak is a része volt Júdea

⁷ Az izraeli politika (különösen a jelenlegi kormány), bár retorikájában a Hamászt nem tekinti tárgyalópartnernek (elég csak a Fatah és a Hamász közötti békülésre és az erre adott izraeli reakciókra gondolni), mégis sok esetben az „oszd meg és uralkodj” elv szerint a Fatahot gyöngíti és a Hamászt erősíti.

és Szamária (lényegében a mai Ciszjordánia) így a jelenlegi zsidó államnak is a részévé kell válnia. A telepések „kemény magja” olyan területeken hozták létre a telepüket, amelyek megakadályozzák egy egységes palesztin állam létrehozását. Ezek a telepések sok esetben az izraeli kormányok biztatására kezdték el kolonizálni a területet, így kérdéses, hogy visszafordítható-e a folyamat, valamint van-e erre politikai akarat, melyik kormány vállalna fel egy ilyen döntést. (Rostoványi [2006] 386-387.o)

A másíkfajta érvelés a zsidó állam biztonságára hivatkozik. Benjámin Netanjahu maga is többször beszélt az 1967-es határok védhetetlenségéről, főleg az Obama beszédre válaszul, aki a 67-es határok alapján, különböző *területcserékkel* képzelte el a létrejövő határokat. Ennek az érvelésnek a vizsgálatakor felmerül a kérdés, hogy milyen határok lennének védhetőek Izrael számára. A Jerusalem Center for Public Affairs egy szemléletes (és hatásvadász) videóban összefoglalta az izraeli stratégiai elgondolásokat.⁸ Nyilván ez nem tekinthető a hivatalos álláspontnak, de mindenképp jól érzékelteti, hogy egy esetlegesen létrejövő palesztin államnak, miről kéne lemondania az izraeli véleményformálók ezen köre szerint. A Jordán folyó völgyét, a gázai - egyiptomi határt, és a hegygerinc stratégiai pontjait, valamint Ciszjordánia légtérét Izraelnek kell ellenőriznie. További „követelés” egy demilitarizált palesztin állam. A fő közlekedési útvonalakat (ezek nagy része nem a palesztin területeken mennek keresztül) is izraeli ellenőrzés alatt kell tartani. Ez a „terv” biztosítja Izrael biztonságát, de a palesztin állam biztonságát egy másik állam kezébe helyezné, egy olyan államéba, amellyel évtizedek óta tartó konfliktusban áll. Ezeknek az elveknek alkalmazásával felvetődik a kérdés, hogy egy ilyen feltételek mellett a létrejövő palesztin állam mennyire szuverén.⁹

Az 1998-ban aláírt Wye River Memorandumban mindkét fél vállalta a „tárgyalásokhoz szükséges pozitív környezet megteremtése” érdekében, hogy nem tesznek olyan egyoldalú lépéseket, amelyek megváltoztatják Ciszjordánia és a Gázai övezet státuszát. A telepések mellett Izrael 2002-ben egy „biztonsági kerítés” építését is elkezdte, amellyel egyértelműen az a célja, hogy ezeket a területeket de facto Izraelhez csatolja. Ez a két lépés világosan megmutatja, hogy az izraeliek már nem az 1967-es határokkal képzelik a jövőt. Az izraeli oldalon is vannak ellenzői ennek a politikának. Juan Cole blogjában idézi Cipi Lívnit „Izrael még több területet vesz el, (így) a Palesztin Állam ellehetetlenül. Az izraeli politika

⁸ http://www.youtube.com/watch?v=ytWmPqY8TE0&feature=channel_video_title

⁹ Azt megjegyezném, hogy 1967-es háború során a „védhetetlen helyzetből” aratott Izrael óriási győzelmet, amit tetéz, hogy mára már atomfegyverrel is rendelkezik.

az, hogy nap mint nap több és több földet veszünk el, hogy végül a nap végén kijelentsük, ez lehetetlen, miénk a föld, és mi nem hozhatunk létre egy államot. ... Ez a kormány politikája már nagyon hosszú ideje.” (Cole [2011])

A fal építését eredetileg a Munkapárt vetette fel, de az eredeti elképzelés szerint a nyomvonal a zöld vonalat követte volna. Ariel Saron először ellenezte a tervet, mivel ez egyúttal a fal palesztin oldalán lévő telepék felszámolását is jelentette volna. Végül magáévá tette az ötletet, de a nyomvonalat megváltoztatta, amelyet mélyen Ciszjordániába is bevezette. A létrejövő biztonsági kerítés nem egyszerűen egy fal, hanem egy a legmodernebb technikával felszerelt kerítés, ami mellett árok utak, valamint szögesdrótkerítés található. Azokon a területeken, ahol izraeli települések vagy utak mentén halad a fal, ott a drótháló helyett vasbeton falat építettek, ezzel kívánják megakadályozni, hogy a palesztin területekről átlőjenek. (Rostoványi [2006] 315-317. o.)

A kerítés hossza jelenleg 434 kilométer és ez a tervezett fal csupán 61,8 százaléka, viszonyításul az 1949-es tűzszüneti vonal hossza 320 kilométer. Az izraeli álláspont szerint a kerítés az izraeli állampolgárok védelmében épül, az Izraeli Védelmi Erők (IDF) adatai szerint 2002 és 2003 között 30 százalékkal csökkent a terrorista támadások száma.

2004 augusztusában az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága által a Közgyűlés számára készített jelentés nyilvánosságra került, amely a palesztinok emberi jogainak megsértésével foglalkozik. A John Dugard által készített tanulmányban egy külön fejezetet szenteltek a biztonsági kerítésnek. A tanulmány szerint három célja van a falnak: az első célja, hogy a lehető legtöbb telepés a fal izraeli oldalán legyen. A második cél a palesztin területek és erőforrások lehető legnagyobb mértékű megszerzése, beleértve Kelet-Jeruzsálem területét is. A fal harmadik célja pedig, hogy olyan helyzetet teremtsen, amely a palesztinokat arra kényszeríti, hogy hagyják el a területet. A fal valóban teljesíti a tanulmányban felvázolt célokat, sok esetben vág el falvakat a mezőgazdasági területektől és a vízforrásoktól, amivel ellehetetleníti az itt lakók megélhetését. (Dugard [2004])

Több határozat is elítélte Izraelt köztük az ENSZ Közgyűlése 2003 decemberében, majd 2004 júliusában a hágai Nemzetközi Bíróság is, de ezek a határozatok nem voltak kötelező érvényűek. Az Izraeli Legfelsőbb Bíróság is törvénytelennek ítélte a kerítés több szakaszát, melynek nyomán több esetben megváltoztatták a fal útvonalát. Az izraeliek többször kinyilvánították, hogy a tűzszüneti vonalakat nem fogadják el végleges határként, így egyértelmű, hogy nem vették figyelembe a fal nyomvonalának megépítése során. A falról fo-

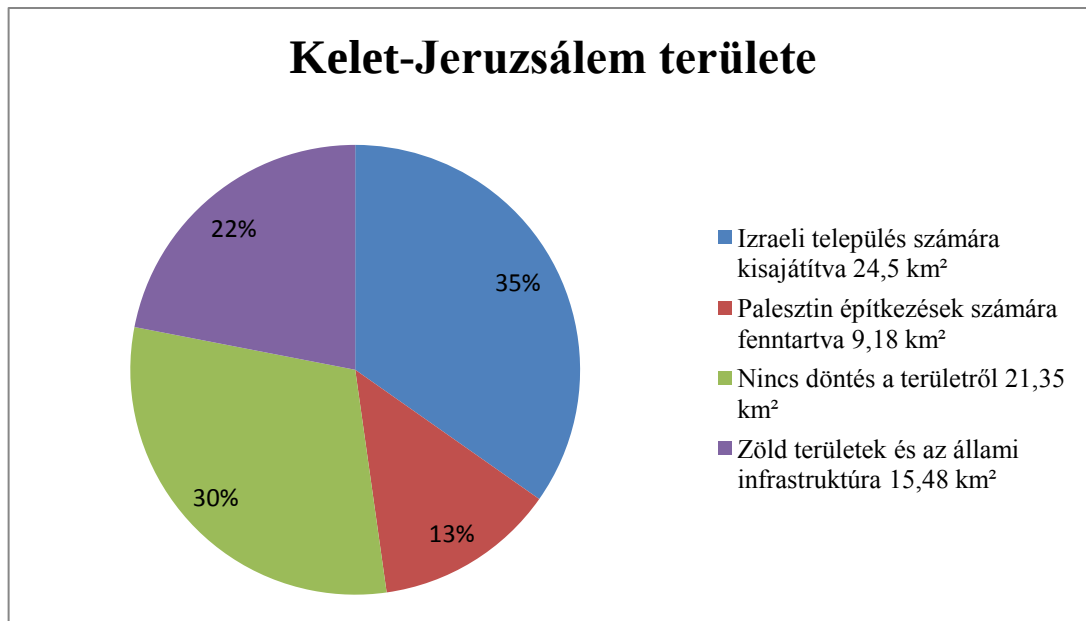
lyó viták során a biztonsági megfontolások mellett gyakran hozzák fel érvként, hogy a világon rengeteg helyen épülnek ilyen, és ehhez hasonló szeparációs kerítések, elég csak példaként felhozni az Egyesült Államok által épített, az illegális bevándorlást akadályozó, kerítést a mexikói határon. (Rostoványi [2006] 317-323. o.).

Az 1967-es határok elemzésekor Jeruzsálem kérdését különös figyelemmel kell vizsgálni. Jeruzsálem kérdésében csúcsosodik ki igazán a konfliktus a két oldal között, sőt egy „új” vetülete is megjelenik a konfliktusnak, egy muszlim-zsidó szembenállás. Jeruzsálem nem egy egyszerű város, hanem három világvallás szent helye, így érthető, hogy az érzelmek dominálnak. A 2000-es évek óta az izraeliek Kelet-Jeruzsálem bekebelezésére törekcszenek: a palesztin házakat lerombolják és nagy ütemben újabb zsidó lakások építésére adnak ki engedélyeket.¹⁰(Rostoványi [2006] 355. o.) A palesztinok számára az ilyen lépések, amelyek teljesen hivatalosak és jól szervezettek, azt bizonyítják, hogy Izrael számára csak másodlagos a béke. Manuel Hassasian szerint a palesztinok között van egy olyan nemzeti konszenzus, amely elfogadja azt a megoldást, hogy az 1967-es határok alapján, Jeruzsálem Izrael és Palesztina fővárosa lenne, a két önkormányzat a várost érintő kérdésekben közösen döntene és a városon belül nem lennének határok (Hassasian [2002]). Véleményem szerint ez a konszenzus nem él a palesztinok körében, de azzal egyetérttek, hogy ezt a megoldást a legradikálisabb palesztin szervezeteket kivéve mindenki el tudná fogadni.

Az a jelenlegi izraeli álláspont miszerint Jeruzsálem Izrael egy és oszthatatlan fővárosa nem tartható fent, ha Izrael valóban békét akar kötni. Egy dolog biztosra vehető a kérdésben, mégpedig az, hogy a palesztinok, sőt az iszlám világ nem lesz hajlandó elfogadni egy olyan békét, amelyben az iszlám szent helyei Izraeli fennhatóság alá kerülnek. A kérdés Jeruzsálem esetében is felmerül: van-e realitása annak, hogy a jelenlegi helyzetet bármilyen izraeli kormány megváltoztassa, hiszen a zsidó vallásban is központi szerepet tölt be.¹¹

¹⁰ Miután Palesztina az UNESCO teljes jogú tagja lett az Izraeli kormány büntetesképp 2000 új lakás építését engedélyezte, ezek közül 1650-et Kelet-Jeruzsálemben.

¹¹ Még napjainkban is a pészach ünnep során elfogyasztott széder vacsorát a „jövőre Jeruzsálemben” kijelentéssel fejezik be.

1. ábra Kelet-Jeruzsálem területének izraeli felosztási terve (UN OCHA[2011])

A fentiekben megállapítottam, hogy a jelenlegi helyzetben, bár az 1967-es határokon alapuló palesztin állam létrejötte, mindenképpen kérdéses mégis, csak a kétállamos megoldásnak van valós realitása. A következőekben pedig bemutatom, hogy az esetlegesen létrejövő állam mennyire életképes, illetve milyen nehézségekkel kell szembe néznie.

1.1. Palesztin állam?

A palesztin államiság kérdésének új dimenzióját nyitotta meg Abbász kérése. Ezért az alábbiakban sorra veszem, hogyan jutottunk el magához a kérelem benyújtásához, illetve mennyire teljesíti az ENSZ által támasztott követelményeket egy estelegesen létrejövő palesztin állam.

2010 szeptemberében, amerikai nyomásra elindultak a kétoldalú tárgyalások a palesztin és izraeli oldal között. Obama elnök 2010. szeptember 23-i, az ENSZ Közgyűlése előtt tartott beszédében egy palesztin állam lehetőségéről beszélt, amely egy éven belül készen állhat, hogy felvegyék az ENSZ-be. A „szokásos” elemek (Izrael elismerése és a tárgyalások fontossága) mellett beszédében hangsúlyozta, hogy a ciszjordániai építkezésekre szóló moratóriumot meg kell hosszabbítani. „És az álláspontunk ebben a kérdésben jól ismert. Hisszük, hogy a moratóriumot meg kell hosszabbítani. Hisszük továbbá, hogy addig kell a tárgyalásokat folytatni, amíg sikerrel zárulnak.”(Obama [2010]) A beszéd ideje alatt az izraeli székek üresen maradtak.

Három nappal később a moratórium lejárásának idején Benjámín Netanjahu bejelentette a telepek építésének folytatását, de a tárgyalások folytatását is szorgalmazta. Figyelembe véve, hogy az építkezések leállítása volt az alapja a béketárgyalások folytatásának az izraeli fél ezzel lényegében véget vetett a tárgyalásoknak. Az építkezések folytatása miatti palesztin félelmeket a Likud párt, Tovah Lazaroroff által idézett tagjainak, köztük Danny Danon-nak a nyilatkozatai is alátámasztották: „Mi nagyon tiszteljük az amerikai elnököt és az amerikaiakat, de megkérünk (Obamát) hogy tiszteld a demokráciánk és a zsidó emberek jogát, hogy felépítsék az otthonaikat Izrael földjén”. Tzipi Hotovely, aki szintén a Likud színeiben jutott be a Knesszetbe egy költői kérdést tett fel: „Mi értelme több ezer otthon felépítésének, ha két hónapon belül a miniszterelnök le akar mondani Júdea és Szamária részeiről? Mit ér, ha egy palesztin állam jön létre?” (Lazaroff [2010])

Ettől kezdve nem sikerült a feleket a tárgyalóasztalhoz ültetni. Mahmúd Abbász ekkor eldöntötte, hogy az ENSZ elé viszi az ügyet (igaz ennek a kérdésnek belpolitikai vetülete is van). A tárgyalások megszakadása és az ENSZ tagfelvételi kérelem benyújtása közötti egy évben Mahmúd Abbász megerősítette a pozícióit, hogy törekvése sikerét biztosítsa. Először a Fatah és a Hamász (és másik tizenhárom palesztin szervezet) kiegyezett egymással, annak ellenére, hogy a két oldal között a feszültség most is fennáll. Másodszor Abbász nemzetközi támogatást szerzett, egyrészt az Arab Ligától, másrészt különböző dél-amerikai országokat vett rá, hogy ismerjék el bilaterálisan a palesztin államot. Harmadszor pedig fejlesztéseket hajtottak végre az állam alapjainak, intézményeinek megteremtése érdekében, igaz ezt már egy több éve elkezdődött folyamat, a Fajad-terv keretein belül. Valamint egy új két éves fejlesztési terv is elindult, amelyet a nemzetközi szervezetek elismerően fogadtak.

Az ENSZ tagfelvétel feltételei az Alapokmány 4. cikke szerint a következők: „Az Egyesült Nemzetek tagja lehet minden más békeszerető Állam, amely a jelen Alapokmányban foglalt kötelezettségeket vállalja és a Szervezet megítélése szerint e kötelezettségek teljesítésére képes és hajlandó. Államoknak az Egyesült Nemzetek tagjai közé való felvétele a Biztonsági Tanács ajánlására a Közgyűlés határozatával történik.” (Az Egyesült Nemzetek Alapokmánya [1945])

A fenti feltételek közül a palesztinokkal szemben felmerülő kérdés, hogy államiság kritériumait teljesítik-e. Az államiság objektív ismérveit az 1933-ban elfogadott „Az államok

jogairól és kötelezettségeiről szóló montevideói egyezmény” határozza meg¹². A négy kritérium: állandó lakosság, meghatározott terület, kormányzat, más államokkal való kapcsolattartás képessége. A fenti felsorolásból az állandó lakosság és a más államokkal való kapcsolattartás nem kíván magyarázatot. Az állam területe a határai által körbezárt terület, de a nemzetközi gyakorlatban nem kizáró ok, ha az állam határai nincsenek egyértelműen meghatározva, esetleg vitatottak (Horvátország és Szlovénia is az ENSZ tagjai lehettek annak ellenére, hogy egymással határvitáik voltak). A kormányzattal szemben elvárás, hogy képes legyen a területe lakossága felett tényleges hatalmat gyakorolni. (Hoffmann [2010] 105-111. o.)

A lakosság kérdésében egyértelműen teljesítik a kritériumokat a többmilliós lakossággal és a szintén több milliós palesztin diaszpóra tagjai, akik 1948-ban és 1967-ben menekültek el az egykori brit mandátum területéről, illetve az ő leszármazottaik.¹³ Nem szabad arról sem elfeledkezni, hogy a jelenlegi izraeli álláspont szerint, ahogyan Ilan Pappé is kiemeli, nincsen szó az 1948-ban elmenekült palesztinok sorsáról, visszatérésük esélyeiről eredeti lakhelyükre, a kérdés fel se merülhet a béketárgyalásokon. Az is igaz ugyanakkor, hogy az akkori helyzet már nem helyreállítható, a házakat lerombolták és újakat építettek a helyükre az új zsidó telepések számára. (Pappé [2006])

Azt se lehet megkérdőjelezni, hogy a népességnek van egy sajátosan palesztin identitása, amely XIX. század közepén kezdett el kifejlődni (Khalidi [1997]). Vannak akik, ezt az időpontot későbbre teszik, de azt, hogy létezik egy markáns palesztin identitás nem vonják kétségbe. Bár az izraeliek nem támogatják a mára már több millióra tehető palesztin menekültek visszatérését, mégis fontos róluk is szólni. Abbász a kérvényében a menekültek kérdésében az ENSZ Közgyűlés 194. számú határozatára hivatkozik. A határozat kimondja, hogy azoknak, akik vissza akarnak térni a régi lakhelyükre és békében akarnak élni a szomszédjaikkal a lehető legkorábban meg kell adni a lehetőséget azoknak, akik nem kívánnak visszatérni kártérítést kell fizetni az elvesztett javaikért. Ezt a határozatot már a kezdetektől elutasítja Izrael, Ben-Gurion a határozat azon kitételét támadta, mely szerint a visszatérők békében kívánnak élni szomszédjaikkal. Érvelése szerint, amíg nem jön létre béke az arab államokkal, addig Izrael nem bízhat meg az arab menekültek kinyilatkoztatásaiban. Ezt figyelembe véve az esetleges palesztin államiság nem oldaná meg a menekült-

¹² Bár a kritériumok lefektetik, az alapjait, hogy mit nevezhetünk államnak, mégis az államiság elismerése sokkal inkább politikai, mint objektív tényeken alapuló döntés.

¹³ Azt nem szabad elfelejteni, hogy a montevideói kritériumok nem határoznak meg egy minimális lakosság számot. A körülbelül 400.000 lakosságú Máltát is államként ismeri el a világ.

kérdést, „csak” annyiban, hogy a létrejövő palesztin állam területén letelepedhetnének a menekültek.

A határok kérdésében nem ilyen egyértelmű helyzettel állunk szemben (az államiság kritériumait vizsgálva). A palesztin területek nem rendelkeznek állandó határokkal. Lényegében az első arab – izraeli háború során 1949-ben megállapított tűzszüneti vonalak szolgálnak „határként” ma is. Az 1967-es hatnapos háború során elfoglalt területeken: palesztin szempontból Ciszjordánia és Gáza izraeli katonai kormányzás jött létre.¹⁴ Miután a helyzet nem rendeződött hosszú éveken keresztül, úgy egyre felerősödtek az olyan izraeli hangok, amelyek Ciszjordániát és egész Jeruzsálemet Izrael részeként képzelték el. Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 242. számú határozatát a felek a saját érdekeik szerint értelmezik, mindazonáltal ez a határozat fogalmazta meg először a „területet békéért” elvet. Ez volt az utolsó ENSZ határozat, amely valamilyen módon a határokról nyilatkozott. Tulajdonképpen ez a határozat 1948-as háborút lezáró fegyverszüneti megállapodás révén létrejövő határokat és nem az ENSZ 1947-es a - palesztinok számára sokkal kedvezőbb - felosztási tervét ismeri el. Innentől kezdve az 1967-es háborút megelőző határok minden békekötés alapjai. Tehát jogos a kritika, hogy a létrejövő palesztin államnak nincsenek tényleges, elfogadott határai. Azonban ez ugyanúgy igaz Izraelre is, ami az ENSZ teljes jogú tagja 1949. május 11.-e óta.

A kormányzat szerepe szintén komoly kérdéseket vet fel a palesztin államisággal kapcsolatban. A 2006-os gázai választások óta gyakorlatilag a palesztin területek két részre szakadtak. A választásokon győztes Hamász és a Ciszjordániát uraló Fatah 2011 májusában, négyévnyi harc után kibékült egymással, egy egységkormány felállításáról döntöttek a felek és, hogy egy éven belül kiírják a választásokat. Izrael ezt a lépést nem fogadja el, hiszen a Hamászt terrrorszervezetként tartják számon, a Palesztin Hatóságnak juttatandó adók átutalását is felfüggesztették. A kiegyezést fel lehet mutatni bizonyítékként, hogy a palesztin szervezetek egységesek, annak ellenére is, hogy ez a gyakorlatban koránt sincs így.¹⁵

Az oslói béke zátonyra futásával a Palesztin Nemzeti Hatóság nem gyakorolja a teljes területén a közigazgatási és biztonsági ellenőrzést kizárólag az „A” kategóriába sorolt zónákban. Ezek tulajdonképpen a nagyobb palesztin lakossági központok (főleg városok). A

¹⁴ Az oslói egyezményben a ciszjordániai területek egy része teljes, illetve részleges autonómiát kapott. Gázából pedig 2005-ben vonult ki az izraeli hadsereg.

¹⁵ A kérdéssel bővebben a palesztin és izraeli belpolitikát bemutató részben foglalkozom.

„B” kategóriába tartozó területeken palesztin közigazgatás és izraeli biztonsági ellenőrzés, míg a „C” zóna teljesen izraeli ellenőrzés alatt áll.(Gazdik [2008]) Ez felveti a kérdést, hogy egy esetleges palesztin állam, amelynek teljes területét a palesztin közigazgatás irányítana, mennyire áll készen erre. Az utóbbi években a PNH az állami intézmények megteremtésén fáradozott, de kétséges, hogy a gyakorlatban el tudnák-e látni a lakosság szükségleteit. A másik kérdéses pont Gáza esete, ahonnan 2005 szeptemberére kivonultak az izraeliek. Itt a 2006-os választásokon a Hamász került hatalomra, bár béke van a két leg-erősebb palesztin szervezet között, kérdéses, hogy ez a béke mennyire lesz hosszú életű, különösen az elmúlt hónapok során folyamatosan romló kapcsolatuk fényében.

Az állami intézmények fenntartásakor felmerül egy másik kérdés is: milyen forrásokból képes fenntartani magát a létrejövő palesztin állam. A kedvezőtlen környezet miatt magántőke a befektetések lényegében nem létezik, így a Palesztin Hatóság működőképessége főleg a nemzetközi segélyektől, illetve a nekik járó izraeli átutalások beérkezésétől függ. (Gazdik [2006]). Azt, hogy mennyire függ a Palesztin Hatóság a nemzetközi bevételektől jól megmutatja a Világbank jelentése. 2011-ben az első három negyedévben a külső finanszírozási igénye a Palesztin Hatóságnak 3,9 milliárd sékel volt, ami helyett csak 2,7 milliárd folyt be, ami fizetések késéséhez vezetett.(World Bank [2011]) A segélyek megérkezése mellett, a palesztin gazdaságra nagy hatással van a (külső és belső) határok lezárása is ezzel megakadályozzák a munkavállalókat, hogy belépjenek Izrael területére akik, így munkától esnek el. Ezek az intézkedések több nemzetközi szerződést is sértenek, hiszen ez a gyakorlat lényegében kollektív büntetés. A lezárt határok a működési költségekre is hatást gyakorolnak, hiszen az ellátási problémák merülnek fel, ami az élelmiszerárak növekedéséhez vezet. A palesztin mezőgazdaság számára is nehézséget okoz a határok lezárása, mivel nem tudják eljuttatni az árut a piacra a túlkínálat alakul ki, ami lenyomja az árakat és ezáltal veszteséget okoz a gazdáknak. Ezek a folyamatok jól kirajzolódtak a legutóbbi intifáda során.(Paragi [2004]) Egy 1967-es határok alapján létrejövő palesztin állam esetén ezek az ellenőrzések feleslegessé válnának, feltéve, hogy nem maradnak zsidó enklávék az új palesztin állam területén, így a palesztin gazdaság mindenképpen kiszámíthatóbbá válna, ami a befektetéseknek kedvez.

A külkapcsolatok építésére egyértelműen képes, bár ezeknek különleges sajátosságai vannak. Az elmúlt évtizedekben a Palesztin Felszabadítási Szervezeten keresztül jöttek létre kapcsolatok, amelyek fontos szerepet játszanak napjainkban is. Elég megemlíteni, hogy Magyarország 1988-ban, sok más állam mellett, elismerte a palesztin állam kikiáltását, de

nem a teljes palesztin államiséget. A teljes körű államiséget is sok állam elismerte ebben az időszakban főleg a fejlődő országok közül. Az utóbbi években szintén létrejött egy elismerési „hullám”, amelynek keretében főleg latin-amerikai országok ismerték el a palesztin állam kikiáltását. Konkrétan az ENSZ szavazás ügyére vetítve a kérdést, biztosnak látszik, hogy a Közgyűlésben a palesztinoknak megvan a kétharmados támogatottságuk.

A palesztin állam életképességével kapcsolatban felmerülnek kétségek, amelyeket fentebb bemutattam. Mégis összességében egyetértek a Palesztin Nemzeti Hatóság új 2011-2013 közötti időszakára vonatkozó tervének előszavával, miszerint a palesztinok készen állnak a saját államuk létrehozására. (Palestinian National Authority [2011]) Az elmúlt évek reformjai sikerességét minden nemzetközi szervezet elismerte, az intézményi háttér tehát készen áll az állam létrehozásához. A többi az államiség kérdésében fennmaradó probléma főként abból gyökerezik, hogy még mindig nem jött létre a megegyezés Izraellel. Mindannak ellenére nem jött létre megállapodás, hogy elvileg a két oldal, sőt a nemzetközi közvélemény is egyetért a kétállamos megoldásban.

A probléma megoldásának, illetve megoldhatatlanságának kulcsa véleményem szerint az, hogy a kétállamos megoldásról csupán elvileg van konszenzus. Az egyetlen közös pont jelenleg az, hogy, sem az izraeliek, sem pedig a palesztinok nem kívánnak egy közös államban élni. Izraelen belül nem született döntés arról, hogy tulajdonképpen milyen céljaik vannak, pontosan emiatt a politikájuk is ilyen, elvileg elfogadják a kétállamos megoldást, miközben a nyugati-parti telepek létesítésével kész helyzetet teremtenek, ezáltal akadályozzák a kétállamos megoldás létrejöttét. Természetesen nem lehet elvitatni a palesztin oldalon, a kérdésben tapasztalható, ellentéteket, mégis véleményem szerint a megegyezés késlekedésének nem ők a valódi okozói. Ennek alátámasztására két okot tudok felhozni: az első az, hogy a palesztin társadalom az elmúlt évtizedek során eljutott egy olyan állapotba, hogy egy az 1967-es határok alapján kötött békét aláírjanak. Sőt a Hamász által képviselt álláspont is sokat szelídült az évek, évtizedek alatt. A második ok két oldal ereje és lehetőségei közötti aszimmetria. Az ENSZ szavazás kérdésében is jól kirajzolódott, a két oldal közötti erőkülönbség. Bár számszakilag a közgyűlésben jóval több támogatót tudhat maga mögött a palesztin fél, a valódi döntéshozók az izraeli álláspont alapján hozták meg a döntésüket, vagy legalábbis a két álláspont egybeesett.

1. A PALESZTIN ÉS IZRAELI BELPOLITIKA

A palesztin és az izraeli oldal is megosztott mind a kétállamos megoldás, mind az ENSZ beadvány kérdésében. Egyik oldal esetében sem beszélhetünk egy egységes palesztin, illetve izraeli álláspontról. Mindkét oldal erősen megosztott, a tárgyalók lépéseit egyes csoportok túl enyhének, míg mások túl keménynek ítélik meg. Mindkét oldalon figyelembe kell vennie az otthoni közvéleményt is, így rendkívül beszűkül a mozgásterük, hiszen ha engedményeket tesznek „megjelennek” a saját radikálisaik, akik fellépnek ellenük. (Rostoványi [2006] 211.o.)

2.1. A palesztinok

2004. november 15-én Jasszer Arafat halálával a Fatah és a palesztin nép elvesztette a karizmatikus vezetőjét. Bármennyire is ellentmondásos volt a személye és a tevékenysége, többé-kevésbé képes volt összetartani a különböző palesztin szervezeteket és érdekcsoportokat. Mindemellett Arafat az évek során Izrael és a Nyugat számára is elfogadott tárgyalópartnerre vált. Halála után a Fatahon belüli széthúzás felerősödött, a szervezet képtelen megújulni, vagy egy Arafathoz hasonló vezetőt találni, így a belső támogatottságuk is egyre fogy.¹⁶

2006. január 25-én a Hamász megnyerte a palesztin törvényhozói választást. Az a Hamász nyert, amelyet Izrael és a Nyugat terrorista szervezetként tart számon.¹⁷ Azonban a palesztinok nem a politikai iszlámra vagy Izrael elpusztítására szavaztak. A Palestinian Center For Public Opinion közvélemény kutatása szerint 2006 februárjában a palesztinok 93,8 százaléka azt várta a Hamásztól, hogy javítsa a gazdasági helyzetet és csökkentse a munkanélküliséget, valamint 85,2 százalék mondta azt, hogy reformok és változások szükségesek a Palesztin Hatóságon belül. A megkérdezettek 80,4 százaléka támogatta az Izraellel fennálló tűzszünet fenntartását.(PCPO [2006])

A Hamász választási sikeréhez kiterjedt karitatív tevékenysége mellett, az is hozzájárult, hogy a Fatahnak nem sikerült a gazdasági helyzetet javítania és a tagjai többször kerültek korrupciós ügyekbe, valamint a békétárgyalásokon se értek el jelentősebb, a palesztinok mindennapjait jelentősen befolyásoló eredményeket.

¹⁶ A Palestinian Center For Public Opinion 2011. novemberi közvélemény kutatása szerint a válaszadók 90,7 százalékának hiányzik Arafat. (PCPO [2011])

¹⁷ Felmerül a kérdés, hogy egy terroristának tartott, de demokratikusan megválasztott kormánnyal együtt lehete működni? A Nyugati vezetők szerint nem („nem tárgyalunk terroristákkal” politika). Az „arab tavasz” eseményeit vizsgálva ez az álláspont elvi alapja több mint kétséges, hiszen több esetben kitartottak a hozzájuk hű diktátorok mellett. Ezzel elszalasztottak annak a lehetőséget, hogy „demokratizálják” a Hamászt, mint ahogyan a Fatahhal tették.

A Hamász kézzelfogható segítséget nyújt a palesztinok számára, mind anyagi, mind természetbeni, adományokkal támogatják a rászorulókat. Ezek mellett 2004-ben felépítették az árvák faluját Betlehemben, és iskolákat, kórházakat, könyvtárakat is támogatnak. Azonban arról sem lehet megfeledkezni, hogy a Hamász terrorista akciókat is végrehajt és a karitatív költségeik nagy részét a mozgalom halottainak, illetve börtönben ülő tagjainak családjának megsegítése teszi ki. Vannak, akik úgy gondolják, hogy a jótékonyági akciók a szimpátia elnyerése és az ideológia terjesztése mellett arra is jók, hogy a létrehozott intézmények (például az árvaház) fegyverraktárként, vagy biztonságos házként is funkcionálhatnak. (Levitt [2006] 52-61.o.)

A nemzetközi közösség minden erejével megpróbálta elszigetelni a Hanijja-kormányt, befagyasztották a segélyek átutalását, miközben Izrael befagyasztotta az adó- és vámbevételek átutalást. A Hamász mérsékeltebb szárnyát ezáltal ellehetetlenítették, ami a Kháled Mesal által vezetett radikálisabb oldal térnyeréséhez vezetett. Mindeközben a Hamász és a Fatah között állandóvá váltak a fegyveres összetűzések. A Hamász képtelen volt a politikai folyamatokba integrálódni. 2007-ben egy rövid ideig élő egységkormány után a Fatah és Hamász erői többször összecsaptak a Gázai-övezetben, melynek eredményeként Mahmúd Abbász feloszlatta a kormányt, amit a nemzetközi közösség is támogatott. (Csicsmann [2008] 202-204. o.)

2007. június 7-én a Hamász megindította az offenzíváját a Gázai-övezetben és 6 nap alatt teljesen az ellenőrzése alá vonta a területet. A meglepő igazából az volt, hogy a Fatah által irányított és az Egyesült Államok és más nyugati államok által kiképzett és felfegyverzett biztonsági erők mennyire gyengén teljesítettek. Gáza elfoglalásával hozzájutottak a Fatah hírszerző és katonai infrastruktúrájához is, amelynek kiépítését az USA is segítette, valamint több száz dokumentumhoz, hangfelvételhez, fényképekhez, amelyet a Fatah hírszerzése gyűjtött. A hatalomátvétel után megpróbálták a saját képükre formálni az övezetet, a Palesztin Hatóság embereit bebörtönözték, voltak hírek arról, hogy a keresztényeket akaratuk ellenére áttérítették. Mindemellett a nemzetközi és izraeli szankciók miatt a mindennapi élet is ellehetetlenült. (Schanzer [2008] 106-119. o.)

Ciszjordániában a Fatah meg tudta tartani a hatalmát, de a gyors gázai vereség sokakat elgondolkodtatott, hogy mennyire életképesek a Hamásszal szemben. A nemzetközi közösség egyértelműen Abbászék mellé állt, óriási összegű támogatásokat nyújtottak számukra, hogy stabilizálni tudják a helyzetüket. Izrael még fegyvereket és járműveket is adott a Pa-

lesztin Hatóságnak. Netanjahu nem bízott a PH erejében, attól tartott, hogy ezek a fegyverek a Hamász kezébe fognak kerülni. A támogatás segítségével Rámalláh stabilizálta a helyzetét, több száz Hamász aktivistát tartóztattak le illetve likvidáltak, a Ciszjordániai Hamász érdekeltségeket (politikai irodákat, karitatív irodákat) megszüntették. Mecsetekben razziáztak, hogy a Hamászt támogató imámokat elkapják, illetve a Hamász propagandaanyagait (főleg újságok) begyűjtsék. A Hamászhoz hasonlóan ők is átvették a területükön a média irányítását. Megemlíteném, hogy a Fatahnak többször felrőtt állítás miszerint nem tud hatékonyan fellépni a terrorista szervezetek ellen az események alátámasztották. Kétséges, hogy izraeli és amerikai támogatás nélkül sikerült volna-e elérni ilyen eredményeket. (Schanzer [2008] 121-128. o.)

A folyamat végére két egymástól teljesen különálló entitás jött létre. Ez nem példátlan a palesztinok története során, elég csak az első arab-izraeli háború utáni időszakra gondolni, amikor Gázát Egyiptom, addig Ciszjordániát Jordánia irányította. Az oslói tárgyalásokon is fontos szerepet kapott a két terület különállásának problémája, valamiféle összeköttetés szükségessége merült fel a két terület között. A Hamász hatalomra kerülése óta fokozódott Gáza lemaradása Ciszjordániával szemben, az ott élők nehezen tudják biztosítani a napi megélhetésüket. A palesztin közvélemény ellenzi a két terület különállását és bíznak benne, hogy a területek egyszer majd újra egyesülnek.

Az „arab tavasz” eseményei Fatah - Hamász szembenállásra is nagy hatással voltak. A Fatah a Ciszjordániai győzelme után sem tudott megújulni. A Fatahon belül különböző érdekcsoportok vannak (Öregek Gárdája és Ifjak), amelyek maguk is egy-egy vezető körül kialakuló csoportokra oszlanak. Ezek a csoportok „szövetségeket kötnek egymással, és a leplezetlen anyagi előnyökre és kapcsolati korrupcióra épülő klientúrát építenek ki”, gyakori az is hogy egymás táborából vásárolnak meg embereket. A konkrét ügyek elszámoltatása mögött általában valamilyen politikai érdek húzódik meg. Többek között ezért is tartják korruptnak a Fatahot. (Jungbert [2009])

Abbásznak az Öregek és Ifjak között kell egyensúlyoznia (miközben mellette is áll egy hozzá lojális érdekcsoport), hiszen az Ifjak nagyobb szerephez kívánnak jutni az Öregekkel szemben, akik védik az előjogaikat.¹⁸ Abbásznak az is a problémája, hogy mindeközben a nem Fatah tag Szalám Fajjad kormányfő rendelkezik a pénzügyi forrásokkal (Abbász mellett), amit az Öregek nem néznek jó szemmel. (Jungbert [2009])

¹⁸ Az Öregek csoportjának egy jó része ma is külföldön él, míg a fiatalok a palesztin területeken.

Eközben az Izraellel kötendő békében sem tudott lényegesen előbbre lépni, sőt továbbra is folynak az izraeli telepek bővítései. A folyamatos sikertelenségek, a korrupció, a munkanélküliség, a nehéz gazdasági helyzet erőteljesen erodálta Mahmúd Abbász, a Palesztin Hatóság és a Fatah támogatottságát is.

Egy ilyen elkeseredett időszakban tört ki az „arab tavasz”. Bár nem voltak igazán nagy megmozdulások, az tisztán látszott, hogy a palesztinok elégedetlenek mind a Hamással, mind a Fatahkal és a szembenállásuk miatt létrejövő megosztottsággal. Azt se lehet elfelejteni, hogy a Hamász bevételeinek legnagyobb része külföldről származik a támogatóik között több olyan ország is van, amelyet érzékenyen érintett az „arab tavasz”. A Hamász támogatói Irán, Szaúd-Arábia, Jemen, Szíria, Libanon, Líbia, Szudán és Katar.(Levitt [2006] 171. o.) Erről a listáról lekerült Jemen, Szíria, Líbia és Szudán is részben az „arab tavasz” miatt.¹⁹ Szíria különösen érdekes, hiszen a Hamász főhadiszállása Damaszkuszban volt. Ebben a helyzetben a két palesztin oldal között, immár évek óta folyó, tárgyalások felgyorsultak. Végül, a kiegyezésre 2011 májusában, Kairóban került sor.

A kiegyezés nem hozott valódi egységet a két oldal között, de a Hamász korábbi kritikáját, miszerint Abbász nem legitim vezető a választások elmaradása miatt (ami valójában igaz is) lekerült a napirendről. Már júniusban az egységkormány megalakításakor problémák merültek fel. A Hamász nem támogatta Szalám Fajjád miniszterelnöki kinevezését. Mindkét oldal megegyezett a palesztin állam megalapításáról az 1967-es határok alapján, annak ellenére, hogy a Hamász még mindig elutasítja Izrael elismerését²⁰. Ennek ellenére a Hamász nem támogatja Abbászt abban, hogy az ENSZ elé vigye a kérdést. Feltehető, hogy attól féltek, hogy Abbász megerősödésével jár ez a lépés. A palesztin lakosság is megosztott a kérdésben, hogy mennyire volt helyes döntés a beadvány benyújtása, de a közvélemény kutatások szerint a palesztinok 81,7 százaléka jónak, vagy nagyon jónak ítélte meg Abbász szereplését az ENSZ előtt, míg a megkérdezettek 63,4 százaléka volt elégedetlen a Hamász hozzáállásával. Emellett a megkérdezettek 56,5 százaléka a Fatah, míg csupán 17,7 százaléka bízott a Hamász vezetésében.²¹ (PCPO [2011])

A megfeneklett kiegyezést megpróbálták újra lendületbe hozni, immár katari közvetítéssel Dohában aláírtak egy újabb nyilatkozatot, de ez se hozott valódi változást Kairóhoz képest.

¹⁹ Szudán szétválásával az északiak anyagi lehetőségei erőteljesen csökkentek

²⁰ A létrejövő állam felépítésében a két oldal eltérő álláspontot képvisel. A Fatah egy szekuláris államot álmodott meg, míg a Hamász egy a sarián alapuló iszlám államot.

²¹ 23,8 százalék mondta azt, hogy egyikükben sem bízik

Az „arab tavasz” során az iszlamista szervezetek több esetben hatalomra jutottak: Tunéziában az el-Nahda adja az ország miniszterelnökét, Egyiptomban a Szabadság és Igazságosság Pártja győzött a választásokon. Mindezek mellett elmondható, hogy összességében mindenhol megerősödtek az iszlamista erők, elég csak Marokkóra vagy Jordániára utalni. Ezek a változások egyértelműen az iszlamista Hamásznak kedveznek, az eddigi elszigeteltségből kiléptek, Kháled Mesál az elmúlt év során beutazta az egész Közel-Keletet. Az elszigeteltségük megszűnése a rászorultságuk megszűnésével is együtt jár. Csökkent a függőségük Irántól és Szíriától, valamint csökkent a függőségük a Palesztin Hatóságtól is, amely a nemzetközi segélyeket szétosztja.²² Ezekkel a változásokkal a szervezet politikája is megváltozott, elfordultak a szíriai rezsimtől és immár a felkelőket támogatják. Másrészt Kháled Mesál bejelentette, hogy nem indul a Hamász év végi vezető-választásán, és valószínűleg az új vezetés kevésbé fogja támogatni a kiegyezést a Fatahhal. Ez két dolgot jelenthet: a vezetőváltásra azért kerül sor, mert Mesál elveszítette a belső támogatottságát, vagy pedig azt, hogy a politikai irányvonal megváltoztatásához egy új arcra van szükség, akinek a neve nem kapcsolódott össze a Fatahnak tett ígéretekkel.

A 2012. októberi helyhatósági választásokat a Hamász bojkottálta, így a Fatah emberei gyakorlatilag ellenfél nélkül maradtak, csak a függetlenekkel kellett megküzdeniük. A Hamász által irányított Gázai övezetben nem tartották meg a szavazást. Az egyértelműnek látszik, hogy míg 2011-ben az ENSZ beadvány idején érezhetően megerősödött Abbász, addig idén már óriásit zuhant a támogatottsága, eközben a Hamász a nemzetközi és nemzeti szinten is megerősödött. Ebben a helyzetben a Fatah sokkal inkább kolonc, mint segítség a Hamász számára ezért újra kerülnek az együttműködést Abbásszal, illetve a helyhatósági választások bojkottja mögött az is állhat, hogy bár az emberek kiábrándultak a Fatahból, de ez nem jelenti automatikusan azt, hogy a Hamászra szavaznának. Ez egyúttal a két oldal közötti hűvösebb viszony és „arab tavasz” előtti állapot helyreállításának lehetőségét veti fel, miszerint a Hamász újra radikalizálódik és sokkal élesebben lép fel Izraellel szemben. Ez egyben előrevetíti a parlamenti és elnökválasztások bojkottját a Hamász részéről, másrészt felmerül, hogy Abbász nem írja ki a választásokat, bármelyik scenárió is lép életbe a Hamász újra elő fogja venni Abbász illegitimitásának a kérdését, ahogyan a mostani helyhatósági választásokat is illegitimnek tartják.

²² A katari emír 2012 októberében 1967 óta első vezetőként a Gázai övezetbe látogatott. Ez egyrészt szolgálhatja a katariak azon vágyát, hogy a Hamász végleg forduljon el Irántól, másrészt szolgálhatja azt is, hogy a megváltozott helyzethez (az iszlamisták előretöréséhez) próbálnak alkalmazkodni, velük próbálnak minél jobb kapcsolatokat kiépíteni.

A Fatah válasza erre kérdéses, döntethetnek úgy, hogy ők is radikálisabb irányba fordulnak, hogy az eddigi sikertelenségüket feledtessék, másrészt gondolkodhatnak úgy is, hogy a vonzerejük abból fakad, hogy mérsékeltebb hangot ütnek meg, így maradnak ennél a politikánál.

Abbász helyzete mindkét esetben ingatag, kérdéses, hogy meg tudja-e tartani a pozícióját a Fatahon belül, folyamatos kudarcai ellenére is. Ezt a helyzetet jól példázza, hogy Abbász, a helyhatósági választások „kudarca”²³ után a nyilatkozataiban a kapkodás figyelhető meg. A BBC idézi az egyik izraeli csatornának tett nyilatkozatát, miszerint „De látni akarom Safedet.”²⁴ Jogom van látni, de nincs ott élni” majd folytatta „Menekült vagyok. Ramalláhban élek. A Nyugati-part és Gáza Palesztina. Minden más Izrael.” (BBC News [2012]) Ezzel a kijelentéssel Abbász a palesztin menekültek visszatérésének jogát kérdőjelezi meg, ami eddig tabunak számított a palesztin vezetők között, és erre természetesen a Hamász is lecsapott és élesen elhatárolódott a kijelentéstől. Felmerül a kérdés, hogy Abbász miért lépte meg ezt a nyilatkozatot: először is fontos kiemelni, hogy egy izraeli csatornának nyilatkozott, és Izraelben már elkezdődött a választási kampány. Ezzel az izraeli közvéleménynek próbálhatta meg megmutatni, hogy ő készen áll a megegyezésre, csak a másik oldalról hiányzik a megfelelő vezető. Másrészt, ahogyan már említettem Abbász helyzete rendkívül ingatag, őt valószínűleg csak egy Izraellel kötendő béke, vagy legalábbis az újra beinduló béketárgyalások menthetik meg, ezért mindent megpróbál, hogy egy olyan kormány kerüljön Izraelben hatalomra, amellyel le tud ülni tárgyalni.

2.2. Az izraeliek

Az izraeli belpolitika csakúgy, mint a palesztin erősen töredezett, az eltérő politikai nézőpontok nem csak a pártok, hanem a különböző vallási kulturális szervezetek, valamint az újságok hasábjain is előretörnek. Ez a sokszínűség jól kirajzolódik a választások és kormányalakítások során, amikor rengeteg párt versenyez a parlamenti székekért és Izrael állam fő jellegzetességeként koalíciós kormányok jönnek létre. Arról sem szabad megfeledkezni, hogy gyakoriak a pártok frakciókra szakadása, és ezen frakciók sok esetben új pártot hoznak létre. (Goldberg-Reich [2011] 333.o)

Először az izraeli hivatalos álláspontot vizsgálom meg az ENSZ beadvány kérdésében, amit Aliza Bin Noun nagykövet asszony cikke alapján teszek meg. Négy fő érvet hoz fel

²³ A Hamász távolmaradása ellenére is, bár összességében győzött a Fatah a független jelöltek sok üléshez jutottak.

²⁴ Abbász eredetileg Safedből származik, ami jelenleg Izrael területén áll.

arra, hogy miért helytelen Abbász lépése: nem tisztelik az eddigi tárgyalások eredményeit, egyoldalú lépés lenne, a Palesztin Hatóság nem felel meg az államiság feltételeinek, illetve ez egyben a Hamász elismerése is lenne.

A palesztinok percepciója az, hogy a tárgyalásokon nem értek el jelentős eredményeket, ezt a nagykövet asszony másik érve miszerint a PH nem felel meg az államiság kritériumainak, mivel területének csak egy kisrészét irányítja is alátámaszt. Az egyoldalú lépések esetében, így ír: „Megsértené azt a fontos 1995-ös ideiglenes megállapodást, amely mindkét félnek egyértelműen tiltja a Ciszjordánia és Gáza helyzetén változtató egyoldalú fellépést.”(Bin Noun [2011]) A palesztinok válasza erre, hogy az Izraeli település bővítések és a biztonsági fal felépítése is egy ilyen egyoldalú lépés, de említhetjük a gázai blokádot is, amely a palesztin fél bejegyzése nélkül jött létre. Aliza Bin Noun kiemelte azt is, hogy Izrael kész engedményeket tenni és példaként felsorolja Sínai-félszigetről, Gázából és Dél-Libanonból történő izraeli kivonulást. Ezek közül csupán Gáza, ami a leendő palesztin állam része lenne, az innen történő kivonulást többen azzal magyarázzák, hogy túl kevés volt a telepes ezen a területen és nehéz volt megvédeni az állandó támadásoktól, azaz a palesztin ellenállás készítette Izraelt a kivonulásra.²⁵ Valóban a Hamász elismerését is magában hordozná a palesztin állam kérdése, de ez egyben Abbászt is megerősítené, illetve, amint fentebb a közvélemény kutatásokból kiderült a palesztinok nem iszlamizáltak, így egy palesztin állam kikiáltása (megfelelő segélyekkel, amelyek az új állam gazdasági alapját is megteremtené) inkább a közvélemény Hamásztól való elfordulását segítené.

Mióta Benjámín Netanjahu megkezdte második ciklusát a miniszterelnöki székben, a palesztinokkal folytatott tárgyalások végleg zátonyra futottak és nem lehet tapasztalni a kormányfő részéről, hogy valóban el szeretné mozdítani a holtponton a jelenlegi helyzetet.

Benjámín Netanjahu, 1996 után 2009-ben is a Likud színeiben miniszterelnöki pozícióba jutó, politikus politikájában nem következett be gyökeres változás. Azt már az első kormányzása idején is világossá tette, hogy a Munkapárt által támogatott „területet békéért” elvet nem támogatja. A pártja hagyományait követi, azaz erőre támaszkodó politikát folytat és a Ciszjordániai területek lehetőség szerinti legnagyobb részének Izraeli ellenőrzés alá vonását elősegítendő támogatja a telepek létrehozását. Jeruzsálem státuszáról nem haj-

²⁵ Ilan Pappé szerint valójában most is fennáll az Izraeli ellenőrzés Gáza felett csak immár „kívülről” a légitámadások és célzott likvidálások segítségével. (Pappé [2006] 246.o)

landó tárgyalni, azt csak izraeli szuverenitás alatt tudja elképzelni. Magát az oslói folyamatot sem támogatta, de nem zárja ki egy palesztin állam létrejöttének a lehetőségét, de ennek az államnak a szuverenitása erősen korlátozott lenne, lényegében csak autonómiát jelentene.²⁶ A menekült kérdésben is változott az álláspontja, az eredeti elképzelései szerint a Jordántól nyugatra fekvő területekre, azaz az esetleg létrejövő palesztin államba térhettek volna vissza a menekültek, mára csak az Izraelbe való visszatérést ellenzi. (Gazdik [2009a]) (Gazdik [2009b])

A miniszterelnök az USA-val fenntartott viszonya sem nevezhető felhőtlennek. Netanjahu több évig az Egyesült Államokban élt, így ő, az eddigi izraeli vezetőkkel szemben, jobban ismerte az amerikai mentalitást. Bátran konfrontálódott Clinton elnökkel, hiszen az amerikai választásokon a zsidók többsége hagyományosan demokrata párti, így Clinton nem kockáztathatta meg a zsidó szavazók elvesztését, valamint a Közel-Keleten a romló biztonság miatt szüksége volt Izrael segítségére. (Gazdik [2009a]) Ugyanez a forgatókönyv figyelhető meg Obamával szemben is. Ő is ugyanúgy számít a zsidó szavazókra, szervezetekre a 2012-es választásokra készülve és ugyan úgy szüksége van Izrael segítségére a térségben. Annyi különbség azonban megfigyelhető, hogy az USA egyre kevésbé tudja Izraelt nyomás alá helyezni. Másrészt Obama az „arab tavaszra” adott elkésett válaszai és a palesztin ENSZ beadvány elleni szigorú fellépéssel gyakorlatilag elveszítette a térségben a kairói beszéde után létrejövő szimpátiát és Izrael maradt az egyetlen támasza.

Izraelben létrejött egy olyan konszenzus, amely a palesztin kérdés megoldását próbálja minél tovább halasztani és inkább együtt élnek a problémával. Az izraeliek számára Irán sokkal fontosabb, az elmúlt években folyamatosan próbálják megakadályozni az iráni atomfegyver létrejöttét. Felmerül a kérdés, hogy az iráni atombomba miért fontosabb az izraeli vezetés számára, mint az évtizedek óta húzódó konfliktus a palesztinokkal? A kérdésnek több vetülete is van, először is biztonságpolitikai szempontból egy iráni atombomba veszélyt jelenthet Izrael számára, elég csak Mahmud Ahmedizsenád kijelentéseire gondolni. Bár véleményem szerint, az iráni fenyegetések csak szavak szintjén állják meg a helyüket és semmilyen kézzelfogható alapjuk sincs, mégis egy iráni atombomba elindíthat egy olyan folyamatot, amelyben a térség államai atomfegyverhez juthatnak. Egy ilyen folyamat se fenyegetné Izrael létét, sokkal inkább a helyzeti, stratégiai előnyéből veszítene a többi állammal szemben.

²⁶ Lényegében a már említett Jerusalem Center for Public Affairs biztonsági elgondolásait (valamint a víz készletek izraeli ellenőrzését) támogatja.

A kérdés másik vetülete politikai, az izraeli vezetés mind a bel- mind a külpolitikában jobban tudja „eladni” a kérdést. Bár a palesztin területekről rendszeresen átlőnek rakétákkal az izraeli településekre, ezek általában nem követelnek emberéleteket, nem okoznak komolyabb károkat. A helyzet izraeli szempontból egy permanens, de kezelhető helyzet, egy béketárgyalás során a jelenlegi helyzettel szemben Izraelnek engedményeket kellene adnia a másik félnek, míg az iráni konfliktusban ilyenre nem kényszerül. Egy atombomba, bár a valóságban csekély a valószínűsége, hogy bevetnék, mégis mivel óriási pusztításra képes, kiváló ellenséggként tünteti fel az irániakat (akik természetesen maguk is tesznek azért, hogy ez a kép létrejöjjön) és ezt az ellenséget, jól fel lehet használni arra, hogy egységbe kovácsolja a közvéleményt Izraelen belül és kívül is.

A palesztin kérdésben fennálló konszenzus ellenére Netanjahut az ellenzéke, a Kadima élesen bírálja azért, mert a Palesztin Hatóságot eltávolítja Izraeltől. A Kadima vezetőjének, Cipi Lívninek Knesszetbeli felszólalását idézi Harkov: „Nem értem mi a célja azzal, hogy sértegeti és eltávolítja tőlünk Abbászt... Megpróbál megszabadulni a partnerünktől, hogy továbbra is azt mondhasa, hogy nincs ilyen?” A felszólalásában továbbá kiemelte, hogy a Hamással nem lehet megegyezni, míg Abbással igen. Arra is felhívta a figyelmet, hogy Netanjahu fellépése Izrael elszigetelődéséhez is vezethet. (Harkov [2011])

2012 októberében Benjámin Netanjahu bejelentette, hogy előrehozott választásokat fognak tartani Izraelben, mivel nem sikerült megállapodnia a koalíciós partnereivel a 2013-as büdzséről. Kérdéses, hogy Netanjahu valóban nem tudta-e volna átvinni a koalíciós partnerein főleg annak a fényében, hogy a 2012. májusában aláírt koalíciós megállapodás, már júliusban felbomlott, aminek ellenére természetesen továbbra is kormányzóképes maradt a fennmaradó koalíció. Nem szabad azonban arról sem megfeledkezni, hogy Netanjahu és védelmi minisztere, a Munkapártból kiváló Függetlenség párt vezetője Ehud Barak viszonya az utóbbi időben elhidegült. Vannak akik, ezt inkább egy a választások miatt meghúzott manővernek gondolják, hiszen Barak így meg tudja szólítani a balközép szavazóit, a Johnatan Lis által idézett Zhava Gal-On, a Meretz vezetője szerint, a választások után a két párt újra koalícióra fog lépni egymással. (Lis [2012])

A választások másik érdekessége, hogy a Likud közös listát indít a második legerősebb jobboldali párt, a jelenlegi külügyminiszter Avigdor Lieberman vezette Jisrael Bétenuval. Netanjahu lépése sok veszélyt rejt magában, egyrészt rövidtávon Lieberman radikálisabb megnyilatkozásai elidegeníthetik a Likud támogatóit a jobbközépen, másrészt hosszútávon

felmerül a lehetősége annak, hogy Lieberman megpróbálja átvenni a hatalmat Netanjahu rovására.

A baloldalon jelenleg egy hatalmi vákuum áll fenn, nincs egy karizmatikus vezető, aki valódi alternatívaként tudna fellépni Netanjahuval szemben. A Likud-Jiszrael Béteneu szövetséggel szemben a baloldal egyelőre nem tud hasonló összefogást felmutatni. Az előrehozott választások, így rosszul érintik az ellenzéket, aminek viszonylag rövid idő alatt kell a belső viszonyait rendezni.

A választások kimenetele a palesztin-izraeli viszonyra egyértelműnek tűnik. A Netanjahu-Lieberman páros győzelmével a jelenlegi helyzet fog konzerválódni, az izraeli politika fókuszában egyértelműen az iráni atomprogram marad. Egy ilyen koalícióban bizonyos, hogy Lieberman szerepe fel fog értékelődni, ami az izraeli külpolitika irányítójaként, nehezen fogja érinteni Abbászt. Egy esetleges baloldali győzelem a tárgyalások újraindulásának esélyével kecsegtet, de egyelőre nem látszik tisztán, hogy a jelenlegi ellenzéknek, milyen elképzelései vannak a külpolitikai prioritásokról.

3. NEMZETKÖZI FOGADTATÁS

Ahogy a palesztinokat és izraelieket, úgy a nemzetközi politikát is megosztotta a palesztin államiságról szóló ENSZ szavazás. Az Egyesült Államok már a szavazás előtt hónapokkal kinyilvánította, hogy a Biztonsági Tanácsban meg fogja vétózni, hogy Palesztina teljes jogú tagja lehessen az ENSZ-nek. Ennek ellenére, ha a Közgyűlés kétharmada támogatja a palesztinok felvételét, azzal megfigyelő tagállamként ott lehetnek az ENSZ-ben. Előzetesen borítékolni lehet, hogy sikerülni fog megszerezni a kétharmados támogatottságot, és bár a Közgyűlésben minden ország szavazata egyenlő, a nemzetközi politikában fontos, hogy mely országok álltak a palesztin államiság mellé, ezért a palesztin és izraeli vezetők és diplomaták mindent megtettek és megtesznek, hogy támogatókat szerezzenek a világ vezető hatalmai közül.

Mahmúd Abbász az eddigiektől eltérően sokkal erélyesebben lépett fel, ahogyan Salman Shaikh is írta egy cikkében az abbászi velünk vagy ellenünk politika különösen nagy hatást gyakorol mind az amerikai mind az európai külpolitikára, egy olyan helyzetben, amikor az arab közvélemény sokkal nagyobb szerephez jut.(Shaikh[2011])

Az „arab tavasz” folyamánként a palesztin oldal támogatottsága megnőtt, ami valójában azt jelenti, hogy az eddigi támogatói immár hajlandóak fellépni Izraellel szemben. Ezzel párhuzamosan Izrael nehéz helyzetbe került, az eddigi szövetségesei szembefordultak vele, a térségben teljesen elszigetelődött az elmúlt hónapokban.

Az alábbiakban az ENSZ Biztonsági Tanács állandó tagjainak és a közel-keleti országok a palesztin-izraeli kérdéshez és az ENSZ szavazáshoz való hozzáállását fogom elemezni.

3.1. Franciaország

Hagyományosan szoros kapcsolatokkal rendelkezik az arab világban, de 1950-es években a francia államérdeknek megfelelően Izraelt támogatták (Szuezi válság). De Gaulle színrelépésével a francia politika inkább pro-arab, pro-palesztin irányba változott, noha nem váltalták fel, hogy élesen szembeforduljanak az Egyesült Államokkal. (Paragi [2007])

Franciaországot, mint az egész Nyugatot felkészületlenül érték az „arab tavasz” eseményei. A francia vezetők túl sokáig tartottak ki a Ben Ali mellett, emlékeztet, hogy a francia külügyminiszter lemondásra kényszerült, tunéziai vakációja miatt. Khadafi pedig bejelentette, hogy Nicolas Sarkozy 2007-es elnökválasztási kampányát Líbia is támogatta. A 2012-es választásokra készülő Sarkozyt ezek az ügyek súlyosan érintették, tovább csök-

kent az amúgy is alacsony népszerűsége. Sarkozy, hogy népszerűséget visszaállítsa, látványos külpolitikába kezdett. Szorgalmazta Líbia megtámadását és egyre nagyobb szerepet vállalt a világpolitikában.

A Palesztina elismeréséről is markáns véleményt fogalmazott meg Sarkozy elnök az ENSZ Biztonsági Tanácsában. A francia elnök kijelentette, hogy azt támogatják, hogy Palesztina megfigyelői státuszt kapjon a Közgyűlésben.(UN News Center [2011]).

Franciaországban a közvélemény jelentős hányada a palesztin állam kikiáltása mellett áll. Egy 2011. szeptemberi közvélemény kutatás szerint a franciák 82%-a támogatja a palesztin államiságot és 69% támogatja az államiság elismerését az ENSZ-ben.(The Jerusalem Post [2011]). Ez is arra ösztönözhetette Sarkozyt, hogy a palesztinok számára kedvezőbb álláspontot képviseljen. Minden erőfeszítése ellenére a választásokat a Szocialista párt vezetője Francois Hollande nyerte.

A 2012 májusa óta eltelt időben gyökeres változás nem tapasztalható elődje politikájához képest, a Közel-Kelet vonatkozásában, de a palesztin izraeli kérdésben egyelőre nem látszik, hogy milyen álláspontra fog helyezkedni (Fejérdy [2012])

3.2. Egyesült Királyság

Az Egyesült Királyság történelmi szerepe és felelőssége az izraeli-palesztin konfliktus kialakulásában tagadhatatlan. Éppen ezért a palesztin kérdés megoldása a számukra talán a legfontosabb az európai államok közül.

Mindezek ellenére, ahogyan a brit-amerikai kapcsolatok felerősödtek, úgy egyre inkább Izraelnek kedvező politikát kezdtek el folytatni. Ennek betetőződése a Blair-kormány volt, amely alatt az Egyesült Államok és az Egyesült Királyság közötti kapcsolatok sose látott szoros szövetsége jött létre. A 2001. szeptemberi terrortámadás után elindított terrorellenes harc egyik fő támogatójává ők váltak. London számára a közel-keleti kérdésekben Washington a referencia. (Paragi [2007])

A mostani konkrét helyzetben az Egyesült Királyság politikáját nem lehet meghatározni, a brit vezetők kerülnek az ENSZ szavazás témáját. Bár Cameron-adminisztráció nem foglal állást a kérdésben, de valószínűsíthető, hogy az amerikai álláspontot fogják követni és nemmel fognak szavazni.

3.3. Egyesült Államok

Az Egyesült Államok neve összekapcsolódott a palesztin-izraeli kérdés rendezésével, nem volt olyan elnök Izrael Állam kikiáltása óta, amely ne került volna kapcsolatba a konfliktussal. Közülük is Jimmy Carter és Bill Clinton volt a legaktívabb a kérdés rendezését illetően. Gyakran vetik az USA szemére, hogy egyoldalúan az izraeli oldalt támogatják. Ahogy Rostoványi Zsolt is kiemeli Condoleezza Rice nyilatkozatát, aki 2000 októberében úgy fogalmazott, hogy „az Egyesült Államoknak a Közel-Keleten vannak szövetségesei, és van egy barátja, Izrael” (Rostoványi [2006] 195.o)

Barack Obama megválasztását nagy várakozások előzték meg, az egész világ az amerikai külpolitika gyökeres megváltoztatását remélték tőle. 2009 októberében megkapta a Nobel-békedíjat, alig pár hónappal a beiktatása után.

A 2009. június 4.-én megtartott kairói beszédét az arab világban általában üdvözlötték (annak fényében, hogy szakított a George W. Bush Közel-Kelet politikájának hangnemével ezen nem is lehet csodálkozni)²⁷. A beszéd kritikusai a tartalmat hiányolták a beszéd mögül, azaz, hogy az Egyesült Államok milyen lépéseket kíván megtenni a fő kérdések megoldása érdekében. Obama elnök a palesztin-izraeli konfliktusra is kitért, ő volt az első elnök, aki a hivatali idejének az első hat hónapjában a palesztin államról beszélt. (N. Rózsa [2009])

A beszéd izraeli fogadtatása, már nem volt ennyire pozitív. Obama a beszédében (az elődeitől eltérően) a nagy nyilvánosság előtt elvárásokat fogalmazott meg Izraellel szemben (az izraeli telepek növekedésének leállítását) és következetesen palesztin ellenállásról és nem terrorról beszélt (bár az erőszakot elítélte). Az elnök a kétállamos megoldás mellett állt ki, annak ellenére, hogy Netanjahu került a kétállamos megoldás néven nevezését. Az izraeliek bár Obama kijelentette, hogy Izrael és az Egyesült Államok között elszakíthatatlan kötelék van negatívan értékelték a beszédben felvázolt jövőképet. (Paragi [2009])

2011. május 19.-én újabb beszédet tartott Barack Obama az „arab tavasz” eseményeire adott válaszul. A két „közel-keleti” beszéd között eltelt időben az elnöknek nem sikerült a kairói beszédben megfogalmazott célokban változásokat elérni. Az Egyesült Államok külpolitikájának elfogadottsága az előző elnök mutatóit idézik, ebben közrejátszik az is,

²⁷ A Mubarak-rezsim bukását figyelembe véve Egyiptom nem a legmegfelelőbb helyszín volt arra, hogy a demokráciáról és az emberi jogokról beszéljen.

hogy az „arab tavaszra” adott reakcióik sok esetben hibásak voltak (sokáig támogatta a vele szövetséges rezsimeket például Mubarakot).

Ebben a beszédben is fontos szerepet kapott a palesztin-izraeli konfliktus rendezése. Obama a beszédében az 1967-es vonalakhoz való visszatérést javasolta, a megváltozott helyzet miatt területcseréket is szükségesnek tart, hogy „mindkét állam biztonságos és elismert határok között élhessen”. Obama meghatározta a konfliktus rendezésének menetét is: először a biztonság és terület problémáját kell megoldani és utána kerülhet sor a Jeruzsálem és a menekültkérdés rendezésére, de nem jelölt ki határidőket a lépések végrehajtására. Az izraeli erők kivonulásával párhuzamosan a palesztin erőknek kell átvenni az ellenőrzést. Jogosnak tartotta az izraeliek aggályait a Fatah és Hamasz egységkormányval kapcsolatban, azaz nem lehet tárgyalni egy olyan kormánnyal, amelynek egy része nem ismeri el Izrael Állam létét. Figyelmeztette a palesztinokat, hogy ne próbálják meg egyoldalúan kikiáltani a palesztin államot (a szeptemberi ENSZ Közgyűlésen). Netanjahu a beszéd után rögtön megszólalt és védhetetlennek nevezte az 1967-es határokat. Egyes izraeli elemzők hibának tartják, hogy az izraeli miniszterelnök újra konfrontálódott az amerikaiakkal, ugyanis Izrael utolsó szövetségét „veszélyezteteti”, míg a mostani határok éppúgy védhetetlenek és csak a nemzetközileg elismert határok nyújtanak valós biztonságot, valamint kiemelték, hogy az amerikai elnök a palesztinokra is nyomást gyakorolt. A palesztin oldal is elutasította a beszédben foglaltakat, hiányolták, hogy nem szólította fel Izraelt a telepek építésének leállítására (a beszéd idején 1500 lakásra adtak ki építési engedélyt), valamint úgy értelmezték a beszédet, hogy a nézeteltérések ellenére sem fog fellépni Izraellel szemben. A palesztinok úgy döntöttek, hogy az amerikai figyelmeztetés ellenére is folytatták a palesztin állam kikiáltásának előkészítését. (N. Rózsa [2011])

Obama, aki a 2012-es választásokra készül, nehéz helyzetbe került az Egyesült Államokon belül is. Több képviselő is Izrael elárulásával vádolta meg, és az amerikai zsidók és az Izraellel szimpatizálók körében a népszerűsége óriásit zuhant.²⁸

Az Egyesült Államok mindent megtett annak érdekében, hogy megakadályozza a palesztinokat abban, hogy benyújtsák a tagfelvételi kérvényüket. Már a hivatalos bejelentés előtt kijelentették, hogy meg fogják vétózni az előterjesztést, többször hangsúlyozták, hogy a feleknek vissza kell térniük a tárgyalóasztalhoz.

²⁸ 2008-ban az elnökválasztás során az exit poll-ok alapján a zsidó szavazók 77%-a őt támogatta. (Haaretz [2008])

Mindezek ellenére Mahmúd Abbász benyújtotta az ENSZ tagfelvételi kérelmet, amely az USA-t kellemetlen helyzetbe hozta. A palesztin állam ENSZ-beli elismerésének megvétózásával az Egyesült Államok az elszigetelődést kockáztatná, így mindent megtesz annak érdekében, hogy ne keljen vétózni, de megakadályozza a palesztin törekvéseket is. Az amerikai diplomata két módon próbálták, próbálják rendezni a helyzetet: először is kísérletet tettek, hogy a két oldalt újra a tárgyalóasztal mellé ültessék, másodszor az ENSZ Biztonsági Tanács tagjait próbálják meggyőzni, hogy ne támogassák a palesztin beadványt, ezzel elkerülve, hogy a vétót kelljen alkalmazniuk (a palesztinoknak 9 BT tagot kell a saját oldalukra állítani). Ez utóbbi a jelek szerint sikerült, hiszen Abbász 2012-ben már csak Palesztin Állam megfigyelői státuszért adott be indítványt, aminek eléréséhez elegendő csak a Közgyűlés támogatásának megszerzése.

Ahogy az izraeli belpolitikában, úgy az elnökválasztási kampányban is a hangsúly jelenleg Iránon és az atomprogramján van. Az Izraellel kapcsolatban a palesztin-izraeli kérdés teljesen háttérbe szorult. Az tisztán látszik, hogy mindkét elnökjelölt szeretné megszerezni az amerikai zsidó közösség szavazatait. Obama ciklusa elején szakított elődje Izrael szinte feltétel nélküli támogatásától és bizonyos feltételeket szabott Netanjahunak, de ezeknek a feltételeknek a betartására nem tudta rákényszeríteni. A ciklusa második felében, a választások közeledtével ő is sokkal engedékenyebbé vált, az amerikai-izraeli kapcsolatokat az iráni kérdés határozta meg. Romney a kampány során mutatott fellépése alapján számára sokkal fontosabb Izrael és sokkal engedékenyebb lenne az izraeli kérésekkel kapcsolatban, mint amilyen a jelenlegi elnök. Mindazonáltal a kampány során elmondottakból nem lehet messzemenő következtetéseket levonni, például Irán kérdésében (bár az elnökjelölti és alelnökjelölti viták során tagadták, hogy támogatnák a támadást) Romneyről kialakult az a kép, hogy erősebb, akár a katonai, fellépést is szükségesnek tart. Azonban, ha az elnöki székbe kerül, és akár csak csupán izraeli erők hajtják végre az akciót konkrét amerikai segítség nélkül, olyan kérdéseket kell mérlegelnie, hogy egy ilyen konfliktus, hogyan hatna az olajárakra, és ezáltal az egész nemzetközi gazdaságra.

Obama győzelmével az mindenképpen valószínűsíthető, hogy az iráni kérdés rendezéséig nem fog nyomást helyezni Izraelre a palesztinokkal folytatandó béketárgyalások újraindításának ügyében.

3.4 Oroszország

Oroszország nem csak, mint ENSZ Biztonsági Tanácsi tag, de mint a közel-keleti béke közvetítőjeként szolgáló Kvartett egyik tagjaként is fontos szerepet játszik a kérdésben, annak ellenére, hogy az utóbbi időben csekély a diplomáciai szerepük a térségben.

Dimitrij Medvegyev januárban a Közel-Keletre látogatott és többször is megerősítette, hogy ahogyan 1988-ban a Szovjetunió elismerte a Jasszer Arafat által kikiáltott államot, úgy most is ezt fogja tenni. „Oroszország álláspontja változatlan maradt. Oroszország sok évvel ezelőtt döntött... támogattuk és támogatni fogjuk a palesztin nép elidegeníthetetlen jogát egy államra Kelet-Jeruzsálem fővárossal” idézi Sherwood Medvegyevet. Jerikói látogatása során kiemelte, hogy Izraelnek le kell állítania a telepek bővítését Ciszjordániában és Kelet-Jeruzsálemben, a béke érdekében. Azokkal az izraeli és amerikai aggodalmakkal szemben, melyek szerint a palesztin állam egyoldalú kikiáltása visszavetné a tárgyalásokat, Medvegyev gyökeresen más álláspontot képvisel, akit Sherwood idéz: „Biztos vagyok benne, hogy a palesztin állam megalakításával mindenki győz: a palesztinok és az izraeliek.”(Sherwood [2011])

A tervek szerint 2011 januárjában Izraelbe is ellátogatott volna az orosz elnök, de az izraeli külügyminisztériumi dolgozók sztrájkja miatt elhalasztották a találkozót Medvegyevvel, így elszalasztották a lehetőséget, hogy az oroszokat egy számukra kedvezőbb álláspont felé tereljék. A Szovjetunió felbomlása óta Oroszország súlya csökkent a világban, mégis veszélyes precedenst teremthet Izrael számára, azok az országok, amelyek 1988-ban a Szovjetunió mellett elismerték a palesztin államot (összesen 114 ország köztük Magyarország is) ezek után szintén az elismerés mellett dönthetnek.

Az orosz külpolitika számára, az elmúlt év során a folyamatosan eszkalálódó szíriai polgárháború vált az egyértelmű prioritássá, ez háttérbe szorította a palesztin kérdést. Ennek ellenére Szergej Lavrov, orosz külügyminiszter, 2012. novemberi ammani látogatása során találkozott Mahmúd Abbásszal és Oroszország támogatásáról biztosította, Abbász, a Palesztin Állam megfigyelői státuszért beadott kérelmét.

3.5 Kína

Kína, Oroszországhoz hasonlóan már 1988-ban elismerte Palesztinát. Kína hagyományosan palesztin barátnak tekinthető, annak ellenére is, hogy a palesztin-kínai kapcsolatok intenzitása az utóbbi években sokat csökkent.

Kína Oroszországhoz hasonlóan támogatásáról biztosította a palesztinokat. Kína döntésének vizsgálatakor fontos figyelembe venni, hogy a közel-keleti olaj importtól függ. 2009-ben a nyersolaj szükségletének 47%-át a Közel-Keletről szerezte be, és ez függés nem fog a közeljövőben megszűnni annak ellenére sem, hogy Kína az ellátás diverzifikálására törekszik. (Jiang – Sinton [2011])

Kína az elmúlt években sokkal hangsúlyosabb szerepet tölt be a nemzetközi szintén, egyre erőteljesebben képes az érdekeit érvényesíteni a világban. Az Egyesült Államok és Kína között egyre nő a feszültség, hiszen a stratégia céljaik ütköznek egymással (például a Dél-kínai-tenger szigeteinek birtoklásáról szóló vita). Azzal, hogy az USA közel-keleti pozíciói meggyengültek, lehetőséget teremt arra, hogy egy új szereplő is megjelenjen a térségben, amivel Kína szívesen él is, a stratégiai érdekeinek megfelelően. A közvélemény támogatásának elnyeréséhez nélkülözhetetlen lépés a palesztinok melletti kiállás, főleg annak a fényében, hogy az USA fő törekvése, hogy megakadályozza a palesztin állam felvételét az ENSZ-be. Azonban a nagy olajtermelő arab országokban, ahol a rezsimok a helyükön maradtak nem várható változás, továbbra is az amerikai befolyás alatt maradnak, hiszen az Egyesült Államok, a térségben katonailag is jelen van. Másrészt modern katonai eszközökkel látja el az öböl menti országokat, amivel Kína jelenleg nem versenyezhet, miközben ezeknek az országoknak hatalmas anyagi tartalékai vannak, így nem szorulnak rá a kínai befektetésekre, mint például Afrika egyes országai.

3.6 Az arab világ

Az arab világ egységesen a palesztin ügy mellé állt az ENSZ szavazás kérdésében. Közölték, hogy támogatják Abbász az ENSZ-hez benyújtott tagsági kérelmét az 1967-es határok alapján, Kelet-Jeruzsálem fővárossal.

Az Arab Liga külügyminiszterei dohai találkozójukon kiadott közleményükben kijelentették, hogy „minden szükséges lépést megtesznek annak érdekében, hogy összegyűjtsék a szükséges támogatást a világ országaiban, kezdve a Biztonsági Tanács tagjaival, hogy elismerjék Palesztinát... és teljes jogú tagságot nyerjenek az ENSZ-ben.” (The Guardian [2011])

Az „arab tavasz” eseményei folytán az arab vezetők stratégiai céljai megváltoztak a külpolitikájukat sokkal inkább a belpolitikának rendelték alá. Az arab közvélemény szimpatizál a palesztinokkal és erősen Izrael ellenesek (természetesen nem feltétlenül Izrael állam létét kérdőjelezi meg, hanem az izraeli kormány a palesztinokkal szembeni politikáját).

Izrael állam elszigetelődése a térségben, az utóbbi hónapokban teljesen végbement. Izrael az összes szomszédjával vitás helyzetbe került, illetve a régió instabilitása egy kiszámíthatatlan helyzet elé állítja Netanjahut és kormányát. Libanonnal a konfliktus már több éve húzódik, a nemrégiben talált tengeri földgáz lelőhelyek vitatott hovatartozása újabb ellentétet szült a két ország között. Szíriában a polgárháború lassan már egy éve zajlik, Bassár el-Aszad esetleges távozása is egy merőben új helyzet elé állítaná az izraeli vezetést. Nem lehet felmérni, hogy egy esetleges új szír vezetés milyen lépéseket tenne a Golán-fennsík visszaszerzéséért. A szíriai változások egyben előrevetítik Libanon helyzetének megváltozását is. 2012. október 19-én felrobbantották Viszám al-Hasszánt a libanoni hírszerzés vezetőjét, aki szerint Rafik Hariri, korábbi miniszterelnök, meggyilkolása mögött Szíria és a Hezbollah áll. A „puskaporos hordó felrobbanása” után akár egy olyan helyzet is előállhat, amiben a Hezbollah veszi át az irányítást az országban (vagy legalábbis képes lehet kiterjeszteni a hatalmát az országban), ami Izrael számára kétségtelenül negatív következményekkel járna, kifejezetten akkor, ha Izrael valóban csapást mér Iránra.

Jordániában, annak ellenére, hogy az „arab tavasz” kapcsán létrejövő tüntetések nem a király ellen irányultak, vélhetően mégis II. Abdalláh királynak jobban ki kell szolgálnia a közvéleményt. Ezenkívül megjelentek az olyan hangok, amelyek azt követelik, hogy a népesség több mint felét adó palesztin lakosság az arányainak megfelelően vehessen részt a jordániai politikában. A jordániai helyzetet súlyosbítja a Szíriából érkező menekültek tömege, ami mellett az al-Kaida is megjelent az országban. A király ebben a helyzetben óvatos reformok mellett, a nemzetközi segélyek segítségével, próbálja az árakat alacsonyan tartani, ezáltal is csökkentve az országban uralkodó elégedetlenség mértékét²⁹. Az bizonyos, hogy egy esetleges polgárháború mind a palesztinokat, mind az izraelieket rosszul érintené. A palesztinok elveszítenék a Jordániában élő rokonaiktól érkező támogatásokat, Izrael pedig polgárháborúk és ellenséges államok gyűrűjében találná magát.

Azonban mégis az egyiptomi átrendeződés okozza a legnagyobb problémát Izrael számára. Azé az Egyiptomé, amely a térség legerősebb, a Szezei-csatornát ellenőrző állama, és akivel elsőként 1979-ben aláírta a békeszerződést.

Egyiptom hagyományos módon fontos szerepet játszik az izraeli-palesztin, valamint Fatah-Hamasz közötti közvetítésben. Miután Gázában a Hamasz került hatalomra és a pa-

²⁹ Az Egyesült Államok például három évnyi szünet után 2011-ben 19 millió dollár értékben, majd 2012-ben 17 millió dollár értékben küldött búzát az országba, a megnövekedett pénzügyi segélyek mellett. (Sharp [2012])

lesztin területek politikailag is két részre szakadtak Egyiptom lett a közvetítő a két palesztin oldal között. Az első kárászéletű egyességet is a Fatah és a Hamasz között Kairóban kötötték a felek.

Hoszni Mubarak bukásával nem következett be gyökeres változás az egyiptomi külpolitikában, de egy a közvélemény hangjaira sokkal érzékenyebb vezetés került hatalomra. Ahogyan Törökország esetében is megfigyelhető, a vezetés elkerüli a konfliktust az Egyesült Államokkal, de Izraellel szemben sokkal élesebb hangot ütnek meg, mint Mubarak tette. Ez arra vezethető vissza, hogy a katonai kormányzat kénytelen volt figyelembe venni a megváltozott helyzetet, a Muszlim Testvériség megerősödését.

Az egyiptomi választásokon az iszlamista szervezetek elsőprő sikert értek el. Egyelőre a katonaság háttérbe szorult, de a belső hatalmi harcok nem dőltek még el. Ez egyben azt is jelenti, hogy a különböző egyiptomi frakciók a belső helyzetükre fókuszálnak és kevésbé a külpolitikára, bár a külső donorok szerepét se szabad elvitatni. Az azonban jól kirajzolódik, hogy Mohamed Múrszi sokkal inkább a Hamással működik együtt, míg elődje Hoszni Mubarak sokkal inkább Fatah párti volt. Az Izraellel szemben viszonyban is hasonló változást lehet tapasztalni, Múrszi sokkal ridegebb viszonyt ápol a szomszédjával, mint az elődje, de nem lépi át azt a képzeletbeli határvonalat, ami az Egyesült Államokkal való kapcsolat megszakadását eredményezheti.

Katar az elmúlt években, az óriási szénhidrogén bevételek segítségével méretei ellenére nagy „soft powerre” tett szert. Erre az erőre egyrészt a segélyei, másrészt az országban működő médiabirodalomnak, harmadrészt a különböző konfliktusokban játszott közvetítői szerepével tett szert.³⁰ Katar igyekszik minél jobb kapcsolatokat fenntartani mind a nyugattal, mind a kelettel. Jó kapcsolatokat ápol az Egyesült Államokkal, ami egy katonai bázist is létesített az országban, miközben a szomszédos Iránnal is jó viszonyra törekszik. Törökországhoz hasonlóan, ők is jó viszonyt ápoltak Izraellel, egészen a Gázai háborúig, ettől a ponttól számítva hanyatlásnak indultak a két ország kapcsolatai. Katar a két palesztin frakció közötti antagonisztikus viszony feloldásával is megpróbálkozott, eddig kevés sikerrel. Azonban a 2012. októberi látogatásán bejelentett Gázának nyújtandó támogatások, amellet, hogy még a Ciszjordániától is lemaradt Gázai övezet fejlődését megindíthatja, azt is eredményezheti, hogy a Hamász jobban függetlenedni tud a Fatah vezette Palesz-

³⁰ Nem szabad megfeledkezni az ország oktatásban betöltött szerepéről, vagy a különböző kulturális és sportesemények megrendezése által keltett nemzetközi elismerésről sem.

tin Hatóságtól, ami rövidtávon mindenképpen a két oldal kiegyezésének ellehetetlenüléséhez vezethet.

3.7 Törökország

Törökország külpolitikája az utóbbi években gyökeres változásokon ment keresztül. A közel-keleti térség államai közül Törökország volt az egyetlen, amely igazán jó viszonyt ápolt Izraellel, ami részben annak köszönhető, hogy mindketten az Egyesült Államok szövetségesei. Törökország és Izrael viszonya azonban az utóbbi években megromlott, tulajdonképpen a gázai háború óta a két ország között folyamatosak a viták. Erdogan török miniszterelnök többször élesen bírálta Izraelt a gázai háború miatt, majd 2009 októberében Törökország lemondta egy NATO hadgyakorlaton való részvételt, mivel Izrael is részt vett volna rajta. Először a törökök tagadták, hogy a döntésnek, bármilyen politikai oka lett volna, de Ahmet Davutoglu a döntést a 2008-as gázai háborúhoz kötötte. Bár az esetnek nem lett különösebb visszhangja, de előre vetítette, hogy Törökország külpolitikai stratégiájában gyökeres változások fognak bekövetkezni. Egyrészt az EU folyamatos elutasítása miatt,³¹ másrészt, hogy a gazdasági és politikai befolyásukat megerősítsék a Közel-Keleten, ami egyben azt is jelentette, hogy fel kell vállalniuk a konfliktust az USA-val és Izrael.

A török külpolitika azonban nehéz helyzetben volt az arab tavasz kitöréséig, ugyanis a térségben a különböző kereskedelmi szerződéseken és diplomáciai gesztusokon kívül nem tudott semmi érdemlegeset tenni a pozíciói megerősítéséért, hiszen az addigi hatalmon lévő konzervatív vezetéssel nem tudott ennyire jó kapcsolatokat kiépíteni és a pénzügyi mozgástere is lényegesen kisebb, mint az olajban gazdag arab államoknak.

2010. május 31.-én egy Gázába tartó segélyflottillát az izraeli erők elfoglaltak, az akció során nyolc török állampolgár és egy török születésű amerikai állampolgár életét vesztette, többen megsérültek. Az esetet követően a két ország viszonya- az amerikai erőfeszítések ellenére is- mélypontra jutottak. Törökország felszólította Izraelt, hogy kérjen bocsánatot az eset miatt, fizessen kompenzációt az áldozatok családjainak és szüntesse meg a blokádját a Gázai övezet körül. Az izraeli kormány elutasította Ankara követeléseit. A 2011

³¹ Elég csak Törökország EU csatlakozására gondolni, az 1999-es helsinki csúcson tagjelölti státuszt kapott, de, azóta is folyamatosan hallani lehet olyan hangokat, amelyek szerint Törökországnak nincs helye az EU-ban. Az Unió úgy számolt már 2004-ben, hogy Törökország csatlakozására legkorábban a 2013-ig tartó költségvetési időszak után kerülhet sor. Másrészt folyamatos a konfliktus az EU és Törökország között Ciprus miatt is (legutóbb a Ciprus 2012-es soros elnöksége miatt).

szeptemberében napvilágra hozott Palmer-jelentés és az azt követő reakciók hosszú időre konzerválták a két ország közötti ellenséges viszonyt.

Törökország viszonya az Egyesült Államokkal is megromlott főleg az iraki háború és a kurd kérdés kapcsán. A politikai elit és a török közvélemény is egyre inkább Amerika-ellenessé válik, egyrészt az elhibázott katonai akciók és a túlkapások miatt, másrészt az iraki háború miatt a török kereskedelem is veszteségeket szenvedett. Az amerikai vezetés pedig azt nehezményezi, hogy Törökország nem támogatja a térségbeli politikájukat (Irán, Hamasz elszigetelését). Mindezek ellenére a két ország közötti stratégiai együttműködés továbbra is fennáll. (N. Rózsa [2007] 184-186. o.)

2011. szeptember elején a török miniszterelnök meglátogatta az „arab tavasz” országait (Egyiptomot, Tunéziát és Líbiát). A kairói látogatása során kijelentette: "Itt az ideje fel-emelni a palesztin zászlót az ENSZ-ben. Emeljük fel ezt a zászlót, és legyen ez a közel-keleti béke és igazság szimbóluma" (BBC news [2011]).

Kijelenthető, hogy Törökország vezető szerepet kíván betölteni a Közel-Keleten és talán modell szerepet átalakuló diktatúrák számára, melynek elérése érdekében a palesztin ügy mellé állt és immáron hajlandó felvállalni a konfliktust Izraellel. Azonban Törökország keleti pozíciói megerősítése mellett vigyáz az Egyesült Államokkal fenntartott jó viszonyának fenntartására is.³²

³² A két ország 2011 szeptemberében jelentette be, hogy aláírták az amerikai rakétavédelmi pajzs egyik radarjának Törökországba való telepítéséről szóló megállapodást. Ezt a lépést Irán erőteljesen kritizálta. (Time [2011]) Miközben Törökország elutasította az Irán elleni szankciók bevezetését az ENSZ biztonsági tanácsában még 2010-ben.

4 Az ENSZ szavazás és következményei

Az ENSZ szavazás lehetséges kimeneteleinek vizsgálatakor érdemes megvizsgálni, hogy mennyiben befolyásolja a palesztin állam létrejöttét. „Egy állam más államok általi elismerése a nemzetközi jog szabályai alapján önmagában nem szükséges feltétele egy állam jogalanyiségének. A nemzetközi jog ugyanis az államiságot, így a jogalanyiságot is objektív tényként kezeli. ...Egy entitás nem attól válik állammá, hogy más államok elismerik, hanem attól, hogy önállóan képes felmutatni az államiság jegyeit.” (Hoffmann [2010] 107-108. o.)

Az első fejezetben bemutattam, hogy a palesztin állam nem felel meg maradéktalanul a montevidéói kritériumok által támasztott feltételeknek. A határai rendezetlensége mellett a valóban súlyos probléma, hogy a Palesztin Hatóság a területeinek csak egy kis részét irányítja maga, a területe többségét részben, vagy egészben Izrael irányítja. Kijelenthető, hogy a montevidéói kritériumok szerint ma nem létezik a palesztin állam. Azonban a gyakorlatban fel lehet hozni példákat arra, hogy egy entitás nem rendelkezett kormányzattal, amely képes lett volna a lakossága fölött a tényleges hatalmat gyakorolni, vagy arra, hogy a kormányzat egy másik országnak adta át a jogkörei egy részét.³³ Vannak olyan országként elismert entitások, amelyek igen kisszámú lakossággal rendelkeznek és olyanok is, amelyek pontos határai nem tisztázottak. (Quigley [2010] 237-246.o) Az államok léte, létének az elfogadása sokkal inkább politikai kérdés, mint jogi.

Egy valódi palesztin állam létrehozásához csupán egy államnak a beleegyezése és támogatása szükséges, ez pedig éppen Izrael, hiszen az ENSZ Közgyűlés legtöbb tagja (azaz a világ országainak többsége) már elismerte a palesztin állam kikiáltást. 2002-ben a Biztonsági Tanács az 1397-es határozatában megerősítette a kétállamos megoldás melletti kiállásukat „Megerősítve egy olyan régió vízióját, ahol két állam Izrael és Palesztina él egymás mellett biztonságos és elismert határokkal.” (BT 1397-es határozata [2002])

A palesztin államiság nemzetközi elfogadását az is alátámasztja, hogy a Palesztin Nemzeti Hatóság által kibocsátott útleveleket (amelyek 2009-től elektromosan leolvashatóak) elfogadja a többi állam, mi több az az Egyesült Államok is, amely nem ismeri el Palesztinát államként. Az útlevél definíciója szerint illetékes hatóság által kibocsájtott dokumentum, amely megmutatja a tulajdonosa nemzetiségét. Ebből következőleg az USA elfogadja a

³³ A kérdés egy érdekes vetülete, hogy azokat a kisméretű vagy „bukott” országokat, amelyek a nemzetközi gazdasági segítségtől függenek, mennyire lehet önállónak nevezni, amellet is, hogy az önállóságuk részleges feladása a szabad akaratukból történik.

Palesztin Nemzeti Hatóságot illetékesként, valamint a palesztin nemzetiséget is.³⁴(Quigley [2010] 212.o.)

Felmerül a kérdés, hogy Mahmúd Abbász miért nyújtotta be a kérelmét az ENSZ-nek és milyen eredményt vár ettől, hiszen a tagjai csak és kizárólag államok lehetnek és már a benyújtás előtt a fejlett országok és Izrael világossá tették, hogy nem támogatják a lépést és az Egyesült Államok bejelentette, hogy megvétózza a beadványt. Ennek megfelelően az ENSZ-közügyülés 66. ülésén nem született előrelépés a kérdésben, de az új ülésén ismét felmerült a kérelem sorsa, de a vízhangja már sokkal kisebb volt. Abbász az új ülésén már csak az állami megfigyelői státuszért folyamodott, mivel a Biztonsági Tanácsban nem tudtak kilenc támogató szavazatot összegyűjteni, amivel az Egyesült Államokat arra kényszerítette volna, hogy használja a „vétó jogát”. Azt le kell szögezni, hogy a beadvány nemzetközi jogi következményei nem tisztázottak, így inkább a felmerülő kérdésekre próbálom meg rávilágítani.

A Közgyűlés kétharmados támogatása szükséges, hogy Palesztin *Állam* megfigyelői státust kapják meg, ezzel a Vatikán után a második ilyen állam lennének. Ez az állandó megfigyelői státusz nincs egyértelműen szabályozva. Az ENSZ honlapja így ír erről: „Az állandó megfigyelői státusz kizárólag a gyakorlaton alapul és nincsenek rendelkezések róla az Egyesült Nemzetek Alapokmányában”(Egyesült Nemzetek honlapja: About Permanent Observers). Ebből következően kérdéses, milyen jogkörökkel párosulna. Ebben az esetben egyértelmű, hogy nem jön létre palesztin állam, így továbbra se fordulhatna a nemzetközi bíróságokhoz, illetve nem csatlakozhat az olyan nemzetközi szerződésekhez, melyeknek kizárólag államok lehetnek az aláírói. Ennek a forgatókönyvnek a következménye az lehet, hogy a palesztinok fel tudják mutatni, hogy mögöttük áll a világ döntő többsége és ezzel nyomást helyezhetnének Izraelre, hogy felgyorsuljanak a tárgyalások, és hogy a megváltozott viszonyok helyreálljanak. Itt a ciszjordániai és kelet-jeruzsálemi telepek kiürítésére és átadására gondolok. Azonban azt sem lehet elfelejteni, hogy Izrael szövetségese az Egyesült Államok teljes mértékben kiáll mellette és az európai országok se támogatják Abbász lépését. Azok az országok, amelyek az ENSZ-ben meg fogják szavazni a beadványt, már elismerték a palesztin államot, vagy legalábbis a palesztinok ez irányú igényeit, mégse történt változás a palesztin-izraeli kapcsolatokban, kétséges, hogy a státusz változása hoz-e bármilyen kézzelfogható változást. Ez is a paleszt-

³⁴ Ez egyben azt is alátámasztja, hogy Palesztinának van lakossága.

tinok elkeseredettségét növelheti, amely tömegtüntetésekből, vagy akár egy újabb intifádában csúcsosodhat ki.

2011. október 31-én a Palesztin Hatóságot az UNESCO teljes jogú tagjai közé választották (eddig csak megfigyelői státuszban voltak), amely amellel, hogy óriási és egyben az egyetlen diplomáciai siker, megmutatta, hogy mi a várható sorsa az ENSZ tagfelvételi kérelemnek. Az Egyesült Államok és Izrael már a szavazást megelőzően bejelentették, hogy nem támogatják a tagfelvételt, valamint bejelentették, hogy egy esetleges tagfelvétel esetén beszüntetnék az UNESCO finanszírozását.³⁵ Ez a lépés egybecseng az ENSZ tagfelvételi kérelem benyújtása előtti amerikai lépéssel azaz, hogy előre, fenyegetésképp bejelentette, hogy vétót fog alkalmazni a beadvány ellen. Nem keltett különösebb meglepetést, hogy az Európai Unió belül ebben a kérdésben sem jött létre konszenzus. Németország nemmel, Franciaország igennel szavazott, míg az Egyesült Királyság tartózkodott.³⁶ Ennek a három országnak a szavazata különösen érdekes annak a fényében, hogy mindhárman a Biztonsági Tanács tagjai. A szavazás rávilágított arra, hogy az ENSZ tagsági kérelem esetében a Közgyűlésben valószínűleg kellő számú támogatót tudnak a palesztinok maguk mellé állítani, annak ellenére, hogy a Biztonsági Tanácsban erre csekély esélyük van.

A palesztinok UNESCO-ba való felvétele azonban arra is rámutat, hogy az ENSZ-be való felvételük esetén sem tisztázott mennyivel lesz több lehetőségük a mostaninál, hiszen felvételt nyertek egy ENSZ szervezetbe, annak ellenére, hogy nem teljes jogú tagjai magának az ENSZ-nek. Hozzá kell tenni, hogy az UNESCO az ENSZ-szel folytatott kapcsolataiban rendelkezik bizonyos mértékű önállósággal (például a tagfelvétel kérdésében): „...ugyanakkor elismeri ezen Szervezet önállóságát a jelen Alkotmányban meghatározott hatáskörökben.” (UNESCO alkotmánya X. cikk)

A tagfelvétel lehetőségét az UNESCO alkotmányának II. cikke tárgyalja, amely a fentebb idézett X. cikkre hivatkozik: „Az ezen Szervezet és az Egyesült Nemzetek Szervezete között létrejött, a jelen Alkotmány X. cikke szerint jóváhagyott megállapodás rendelkezéseire figyelemmel, az Egyesült Nemzetek Szervezetében tagsággal nem rendelkező államo-

³⁵ Végül a szavazás után be is szüntették az UNESCO finanszírozását. Az amerikaiak egy olyan az 1990-es években elfogadott, törvényre hivatkoznak, amely megtiltja bármilyen olyan ENSZ szervezet támogatását, amely teljes jogú tagként felveszi a palesztinokat azelőtt, hogy létrejönne a palesztin-izraeli béke.

³⁶ Magyarország is tartózkodott.

kat, a Végrehajtó Tanács ajánlásával, az Általános Konferencia kétharmados többségi szavazattal felveheti a Szervezet tagjainak sorába.” (UNESCO alkotmánya II. cikk)

Bár Abbász az UNESCO tagfelvétellel elért egy győzelmet, de az ENSZ teljes jogú tagságért folytatott harcában elbukott. Ez és az Izraellel folytatott tárgyalások kudarca együttesen a Fatah vezetőjének a bukását is jelenthetik. Egyetlen reménye arra, hogy a palesztin közvéleménynek fel tudjon mutatni valamilyen eredményt, ha a jelenlegi beadványa a Palesztin állam megfigyelő státuszról sikerrel jár.

KONKLÚZIÓ

Az „arab tavasz” eseményei az egész Közel-Keletet instabilizálták. Elég csak a szíriai polgárháborúra és a lehetséges hatásaira gondolni. A 2012 novemberi események - melynek során először a szíriai csapatok haladtak át a Golán-fennsíkon, majd a területre folyamatosan becsapódó lövedékek miatt Izrael figyelmeztető lövéseket adott le a szíriai területekre – előrevetítik a lehetőségét annak, hogy Izrael is belekeveredik a háborúba. A szíriai konfliktus kihatással van a libanoni helyzetre is, ahol egy Izrael számára kedvezőtlen szcenárió valóra válása, akár a Hezbollah megerősödéséhez is vezethet. Eközben a helyzet Jordániában is pattanásig feszült, kérdéses, hogy a király meddig képes még a kordában tartani az eseményeket.

Azonban nem csak az ország határai körül zajló események vannak hatással Izrael lehetőségeire. A Gázai háborúval elkezdődő térségbeli elszigetelődése teljesen végbement az „arab tavasz” során.³⁷ Izrael térségbeli partnerei közül Törökország elvesztése a legfájdalmasabb, hiszen a térség talán két legerősebb állama között fennálló jó viszony ellenségeskedésbe csapott át. Az „arab tavasz” az iszlamisták megerősödését és hatalomra jutását hozta eddig, de ez egyelőre nem jelent változást Izrael számára, az új vezetők nem hoztak lényegi változást elődeik Izraellel szemben folytatott politikájában. Nem szabad azonban elfelejteni azt, hogy az Izrael szempontjából kiemelten fontos államokban a helyzet még nem tisztázódott. Egyiptomban bár az iszlamisták kerültek hatalomra, de még folyik a belső helyezkedés köztük és a katonaság között. A szíriai polgárháború eredménye egyelőre megjósolhatatlan, ugyanez igaz Libanonra is és a jordániai helyzetből is lehet akár egy újabb polgárháború. Ha ezekben az országokban iszlamista vezetés jön létre, az hosszútávon akár egy Izrael ellenes koalíció létrejöttének esélyét is magában hordozza. Izrael számára az egyetlen kitörési lehetőség egy megállapodás a palesztinokkal, addig, amíg ez nem történik meg Izrael egy kívülálló marad a térségben és egyben egy közös ellenség, ami egységbe tudja kovácsolni a térség országait.

Izrael számára az „arab tavasz” folyamatoként bekövetkezett változások mellett a palesztin lakosság egyre növekvő aránya miatt is egyre sürgetőbb a megállapodás. A kétálmegoldás az egyetlen, ami biztosítani tudná a cionista álmot, a zsidó állam fennmaradását.

³⁷ Természetesen titkos megállapodások voltak és lesznek is, de várhatóan ezek is ritkulni fognak.

A fentiekkel szemben az izraeli vezetés figyelme egyértelműen az iráni atomprogramra koncentrál. A palesztinokkal való megállapodás kérdése lekerült az asztalról, sőt a ciszjordániai telepek további építésével, a kétállamos megoldás ellehetetlenítése folyik. A jelenlegi izraeli vezetés a jelenre koncentrál, hiányzik egy jövőkép, ami hosszútávon Izrael zsidó államként való fennmaradását veszélyezteti. A jelenlegi folyamatokat figyelembe véve, pár éven belül a palesztinok egyértelműen többségbe kerülnek (a megszállt területeket is ideértve) Izraelen belül. Erre a kihívásra az izraeli vezetés, nem tud olyan választ adni, ami nem ütközik a nemzetközi normákkal és egyben megőrzi az állam zsidó jellegét.

Ebben a helyzetben a januári választások jelentősége is nagyobb, ha a Netanjahu Liebermann tandem újabb négy éves ciklusra kap felhatalmazást, az egyben azt is jelenti, hogy a béketárgyalások újraindulására sokkal kisebb esély mutatkozik, hiszen a két párt legnagyobb támogatói a ciszjordániai zsidó telepések. Netanjahu valószínűleg napirenden fogja tartani az iráni kérdést, bár Obama újraválasztásával a katonai akcióra nincs esély, így is folyamatosan a lakosság fenyegetettség érzetét kihasználva politikai tőkét tud kovácsolni a kérdésből.

Az „arab tavasz” az izraeliek mellett, a palesztinok mozgásterére is hatással van, ahogyan már említettem az arab országokban a lakosság véleménye immár sokkal nagyobb szerephez jut a döntések meghozatalakor, ez egyértelműen kedvez a palesztinoknak. Ugyanakkor az „arab tavasz” negatív hatást is gyakorol a palesztinok törekvéseire. Eddig a palesztin-izraeli kérdés a nemzetközi politika örökzöld kérdéseként, mindig a figyelem központjában állt, azonban az „arab tavasz” eseményei háttérbe szorították a kérdést.

Elvitathatatlan, hogy az „arab tavasz”, bár meglepő módon nem voltak olyan méretű megmozdulások, mint a többi arab országban, mégis hatalmas hatással van a palesztin belpolitikára. A Fatahból és a Hamászból kiábrándult közvélemény szimpátiájának megnyerése és a „palesztin tavasz” elkerülése érdekében a két oldal megpróbált kiegyezni egymással. Azonban az „arab tavasz” által bekövetkezett változások felülírták a Hamász szándékait. A legtöbb olyan országban, ahol az „arab tavasz” folyamányaként vezetőváltásra került sor az iszlamista erők ragadták magukhoz a hatalmat. Ezáltal a párt elszigeteltsége is megszűnt és immár több forráshoz tud hozzájutni, így már nem kényszerül rá a Fatahval való kiegyezésre.

Eközben Mahmúd Abbász a politikai túléléséért küzd, az ENSZ szavazás 2011-es fiaskója és a Palesztin Nemzeti Hatóság nevével összefonódó korrupció végletesen meggyengítet-

ték. Kérdéses, hogy meddig képes még megőrizni a hatalmát mind a PNH-ban, mind a Fatahon belül. Leváltása esetén bizonyos, hogy új választásokat kellene tartani, aminek az eredménye több mint kérdéses a Fatah számára, különösen a mostani helyhatósági választások eredményeit is figyelembe véve. Valószínű, hogy a még idénre tervezett, ENSZ szavazás lezajlását követően is a helyén marad, mivel a Közgyűlésben biztos támogatottsága van a beadványának, így egy várhatóan győztes szavazás után valószínűtlen a leváltása. Azonban nem szabad elfelejteni az „arab tavasz vívmányát” a közvélemény szerepének megnövekedését. Az fogja eldönteni Abbász sorsát, hogy ők hogyan értékelik az ENSZ szavazást, (különösen a 2011-es beadványhoz képest), illetve, hogy hosszútávon fel tud-e mást is mutatni, mint egy jelképes győzelmet.

A palesztin-izraeli konfliktus, bár a nemzetközi politika egy kitüntetett problémája, de a több évtizedes próbálkozás ellenére se sikerült megnyugtató megoldást találni a kérdésre. Egy palesztin állam létrejötte elméletben kielégíti mindkét oldal igényeit (az izraeli oldalról az állam zsidó jellegének megtartása és a palesztin fél részéről az állam megalakulása), de ezért mindkét oldalnak fel kell adnia a követeléseiből. A jelenlegi politikai helyzetben inkább az izraeli oldal az, amely a béketárgyalások újraindulásának akadályozója.³⁸ A kérdés paradoxonja, hogy az idő már Izraelt szorítja. A valódi kérdés immár az, hogy Abbász után lesz-e olyan vezető a palesztin oldalon, aki hajlandó lesz leülni Izraellel tárgyalni a palesztin államról, vagy az egyállamos megoldás immár elkerülhetetlen.

³⁸ Elég csak az izraeli telepök folyamatos bővítésére gondolni.

Irodalomjegyzék

Könyvek:

- Bibó, István (1990): A nemzetközi államközösség bénultsága és annak orvosságai. Önrendelkezés, nagyhatalmi egyetértés, politikai döntőbíráskodás. In: Bibó István: Válogatott tanulmányok, 4. kötet, 1935-1979. Budapest, Magvető Könyvkiadó
- Csicsmann László (2008): Iszlám és demokrácia a Közel-Keleten és Észak-Afrikában. Budapest: Dialóg Campus Kiadó
- Galula, David (1964): Counterinsurgency warfare: Theory and Practice, New York: Frederic A. Praeger Publisher
- Gazdik, Gyula: Adalékok a palesztin államiság kérdéséhez. In: Marton, Péter ed. (2006) Államok és államkudarcok a globalizálódó világban. E-book: Teleki László Intézet, Külpolitikai Tanulmányok Központja. 301-321. o.
http://www.kulugyiintezet.hu/doc/files/Projektek/Allamkudarc/TLI_KTK_Allamokesallamkudarcok.pdf (letöltve: 2011.06.11)
- Goldberg, David H. and Reich, Bernard: State of Israel. In: Long, David E. ed. (2011) The Government and Politics of the Middle East and North Africa. Westview Press, Boulder 321-364. o.
- Hassasian, Manuel: Jerusalem in the Peace Process. In: Ginat, Joseph –Perkins, Edward J.- Corr, Edwin G. eds (2002): The Middle East peace process: vision versus reality. Norman: University of Oklahoma Press 292-300.o.
- Hoffman, Tamás: Az állam a nemzetközi jog területén. In: Kardos, Gábor-Lattmann, Tamás ed. (2010): Nemzetközi Jog. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó 105-128. o.
- Khalidi, Rashid (1997): Palestinian Identity: The Construction of Modern National Consciousness. New York: Columbia University Press
- Levitt, Matthew (2006): Hamas: Politics, Charity, and Terrorism in the Service of Jihad. New Haven: Yale University Press
- Nusseibeh, Sari (2011): What is a Palestinian state worth? Cambridge: Harvard University Press
- Pappe, Ilan (2006): The ethnic cleansing of Palestine, Oxford: Oneworld Publications
- Quigley, John (2010): The statehood of Palestine: international law in the Middle East conflict. New York: Cambridge University Press
- Rostoványi, Zsolt (2004): Az iszlám világ és a Nyugat- Interpretációk összecsapása, avagy a kölcsönös fenyegetettség mítosza és valósága Budapest:Corvina
- Rostoványi, Zsolt (2006): Együttélésre ítélve - Zsidók és palesztinok küzdelme a Szentföldért. Budapest: Corvina
- Schanzer, Jonathan (2008): Hamas vs. Fatah: The Struggle for Palestine. New York: Palgrave Macmillan

Folyóiratok és tanulmányok:

- Farsakh, Leila (2011): The One-State Solution and the Israeli-Palestinian Conflict: Palestinian Challenges and Prospects. Middle East Journal No.65 2011/winter 55-71. o.
http://miftah.org/Doc/Articles/2011/One_State_in_Israel_palestine_Farsakh.pdf (letöltve: 2011.10.1)
- Fejérdy, Gergely (2012): Stílusváltás a francia külpolitikában 2012. május 6. után, MKI-tanulmányok 2012/21
<http://www.kulugyiintezet.hu/pub/displ.asp?id=JPNFLU> (letöltve:2012.10.17)
- Gazdik, Gyula (2008): A békefolyamat és a palesztin államiség feltételei. Nemzet és Biztonság, 2008/11. 3-14. o. <http://neb.kezek.hu/letoltes.php?letolt=307> (letöltve: 2011.06.12)
- Gazdik, Gyula (2009a): Netanhaju közel-keleti rendezési elképzelései I. Nemzet és Biztonság, 2009/7. 13-25. o. <http://neb.kezek.hu/letoltes.php?letolt=146> (letöltve: 2011.06.12)
- Gazdik, Gyula (2009b): Netanhaju közel-keleti rendezési elképzelései II. Nemzet és Biztonság, 2009/8. 3-15.o. <http://neb.kezek.hu/letoltes.php?letolt=155> (letöltve: 2011.06.12)
- Jungbert Béla (2009): A Fatah válsága és a palesztin kiűtkeresés. MKI- tanulmányok, 2009/15. <http://www.kulugyiintezet.hu/letoltes.php?letolt=10080> (letöltve:2011.06.11)
- N. Rózsa, Erzsébet (2007): Az iraki konfliktus és a tágabb Közel-Kelet. Külügyi Szemle 2007/02, Budapest, 159-199. old.
- N. Rózsa, Erzsébet (2009): Barack Obama kairói beszédének közel-keleti visszhangja http://www.grotius.hu/doc/pub/PRRHJK/2009_49_n.rozsa_erszebet.pdf (letöltve: 2011.10.1)
- N. Rózsa, Erzsébet (2011): Új Pax Americana a Közel-Keleten? Obama közel-keleti beszéde és térségbeli visszhangjai. MKI-tanulmányok, 2011/12
<http://www.hiia.hu/letoltes.php?letolt=10158> (letöltve:2011.06.13)
- Paragi, Beáta (2004): A palesztin gazdaság főbb jellemzői és az intifada gazdasági hatása. Kül-Világ, 2004/1. 1-19.o. <http://www.kul-vilag.hu/2004/01/paragi.pdf> (letöltve: 2011.06.12)
- Paragi, Beáta (2007): Sokféleség az egységben. Az Európai Unió tagállamainak a közel-keleti konfliktushoz való viszonya.
<http://www.grotius.hu/doc/pub/OIHEVS/paragi%20beata%20-%20sokfeleség%20az%20egységben.pdf> (letöltve:2011.06.12)
- Paragi, Beáta (2009): Izraeli reakciók Obama kairói beszéde kapcsán
http://www.grotius.hu/doc/pub/JBWAED/2009_51_paragi_beata.pdf (letöltve: 2011.10.24)
- Paragi, Beáta (2010): Az oslói békefolyamat és a palesztin autonómia kudarcának okai.

http://www.grotius.hu/doc/pub/QRPRGR/2010_117_paragi_beata_az_osloi_bekefolyamat.pdf (letöltve: 2011.06.12)

Internetes források:

- BBC News (2011) 2011. 09. 13. Turkish PM Erdogan pushes Palestinian statehood <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-14895673> (letöltve: 2011.10.19.)
- BBC News (2012) 2012.11.02 Palestinian leader Abbas affirms hope for state in pre-1967 lines <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-20179980> (letöltve: 2012.11.02)
- Bin Noun, Aliza (2011): A palesztin állam idő előtti elismerésének veszélyei. Index.hu. 2011. augusztus 31. http://index.hu/velemenyo/olvir/2011/08/31/a_palesztin_allam_ido_elotti_elismeresenek_veszelyei/ (letöltve: 2011.08.31)
- Cole, Juan (2011) Aljazeera's Leaks Reveal Sham 'Peace Process,' Israeli Stonewalling. <http://www.juancole.com/2011/01/aljazeerahs-leaks-reveal-sham-peace-process-israeli-stonewalling.html> (letöltve: 2011.09.19)
- Egyesült Nemzetek Alapokmánya (1945) http://www.kulugyminiszterium.hu/kum/hu/bal/Kulpolitikank/Jogszabalyok/nemzetkozi_dipl_konzuli_jog/Egyesult_Nemzetek_Alapokmánya.htm (letöltve: 2011.09.15)
- Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsának 1397-es határozata (2002) <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/283/59/PDF/N0228359.pdf?OpenElement> (letöltve: 2011.10.20)
- Haaretz (2008): Barack Obama wins 77 percent of Jewish vote, exit polls show (2008.11.05) <http://www.haaretz.com/news/barack-obama-wins-77-percent-of-jewish-vote-exit-polls-show-1.256651> (letöltve: 2011.10.26)
- Harkov, Lahav (2011): PM: We'll attack anyone who tries to harm our citizens. The Jerusalem Post <http://www.jpost.com/DiplomacyAndPolitics/Article.aspx?id=243895> (letöltve: 2011.11.01)
- Jiang, Julie - Sinton, Jonathan (2011) Overseas investments by Chinese national oil companies: Assessing the drivers and impacts. International Energy Agency http://www.iea.org/papers/2011/overseas_china.pdf (letöltve: 2011.10.28.)
- John Dugard (2004) Report of the Special Rapporteur of the Commission on Human Rights on the situation of human rights in the Palestinian territories occupied by Israel since 1967 <http://www.unhcr.org/refworld/country,,UNCHR,,PSE,4562d8cf2,4267b5d14,0.html> (letöltve: 2010.10.01)
- Lazaroff, Tovah (2010): 'Tonight, we are returning this decree to the trash bin' The Jerusalem Post <http://www.jpost.com/VideoArticles/Article.aspx?id=189308> (letöltve: 2011.10.11)

- Lis, Johnathan (2012) 2012.10.03 Israeli lawmakers: Netanyahu-Barak 'crisis' merely a politcal spin. Haaretz <http://www.haaretz.com/news/national/israeli-lawmakers-netanyahu-barak-crisis-merely-a-political-spin-1.468104> (letöltve: 2012.11.03)
- Obama, Barack beszéde az ENSZ Közgyűlése előtt (2010): <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2010/09/23/remarks-president-united-nations-general-assembly> (letöltve: 2011.09.22)
- Palestinian Center For Policy and Survery Reserch (PSR) No. 39 2011. március. 17-19. <http://www.pcpsr.org/survey/polls/2011/p39e.pdf> (letöltve: 2012.10.1)
- Palestinian Center For Public Opinion: Poll No. 150 2006. február. 28. <http://www.pcpo.ps/polls/poll150.htm> (letöltve: 2011.10.1)
- Palestinian Center For Public Opinion: Poll No. 180 2011. november. 2. <http://www.pcpo.ps/polls/poll180.htm> (letöltve: 2011.11.4)
- Palestinian National Authority (2011): National Development Plan 2011-13 Establishing the State, Building our Future <http://www.mopad.pna.ps/en/attachments/article/5/EstablishingtheStateBuildingourFutureNDP202011-13.pdf> (letöltve: 2012.06.30)
- Security Council resolution 1397 (2002): The situation in the Middle East, including the Palestinian question <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/283/59/PDF/N0228359.pdf?OpenElement> (letöltve: 2011.11.1)
- Shaeikh, Salman (2011): Abbas's September Gambit and Beyond, The Brookings Institution <http://www.brookings.edu/research/opinions/2011/09/21-abbas-shaikh> (letöltve: 2012.06.30)
- Sharp, Jeremy M (2012): Jordan:Background and U.S Relations, Congressional Research Service <http://www.fas.org/sgp/crs/mideast/RL33546.pdf> (letöltve: 2012.10.17)
- Shavit, Ari (2004): Survival of the Fittest? An Interview with Benny Morris. Haaretz 2004. január 9. <http://www.logosjournal.com/morris.htm> (letöltve: 2011.09.12)
- Sherwood, Harriet (2011): Dmitry Medvedev restates Russian support for Palestinian state. The Guardian 2011. 01. 18. <http://www.guardian.co.uk/world/2011/jan/18/dmitry-medvedev-russia-palestinian-state> (letöltve: 2011.11.01)
- The Guardian 2011.07.14. Arab League backs Palestinian bid for UN membership <http://www.guardian.co.uk/world/2011/jul/14/palestinian-state-palestine-un-arab-league> (letöltve: 2011.10.24.)
- The Jerusalem Post (2011): 'Palestinian UN statehood bid popular in Europe' <http://www.jpost.com/International/Article.aspx?id=237622> (letöltve:2011.10.24)
- The Wye River Memorandum (1998) http://www.state.gov/www/regions/nea/981023_interim_agmt.html (letöltve: 2011.10.28)

- Time 2011.10. 04. Iran Criticizes Turkey Missile Defense Shield
<http://www.time.com/time/world/article/0,8599,2096164,00.html> (letöltve: 2011.10.19.)
- UN News Center 2011.09.21 Palestine should become observer State at UN as an intermediate step, France says
<http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=39660> (letöltve: 2011.10.24)
- UN: About Permanent Observers
<http://www.un.org/en/members/aboutpermobservers.shtml> (letöltve: 2011.11.05)
- United Nations General Assembly Resolution 194 (III) 1948. December 11.
<http://www.mideastweb.org/194.htm> (letöltve: 2011.10.12)
- United Nations Office for Coordination of Humanitarian Affairs occupied Palestinian territory (2011): Barrier Update: Seven years after the Advisory Opinion of the International Court of Justice on the Barrier
http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_barrier_update_july_2011_english.pdf (letöltve: 2011.09.15)
- World Bank (2011): Palestinian Reform and Development Plan - Trust Fund (PRDP-TF) : third quarterly review update (July - September 2011) http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSPContentServer/WDSP/IB/2012/01/16/000333037_20120116233000/Rendered/PDF/663120WP00PUBL0365767B03Q2011Review.pdf (letöltve: 2012.06.30)